

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б. Д.

Гаврилишина

Кафедра міжнародної економіки

Гайворонський Михайло Володимирович

**«Рух робочої сили Україна - Польща у контексті
європейської економічної інтеграції»**

Спеціальність: 051 – Економіка

Освітньо-професійна програма – Міжнародна економіка

Виконав студент групи ЕМЕМ-21

Гайворонський М.В.

(підпис)

Науковий керівник д.е.н., професор

Куриляк В.Є.

(підпис)

Тернопіль – 2023

АНОТАЦІЯ

Гайворонський М.В. Рух робочої сили Україна - Польща у контексті європейської економічної інтеграції. - Рукопис

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 051 Економіка, освітньо-професійна програма – Міжнародна економіка – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.

У роботі проаналізовано вплив міграційних процесів між Україною та Польщею на різні сфери, зокрема економіку, ринок праці та соціокультурне середовище обох країн. Досліджено причини становлення та формування існуючої міграційної політики ЄС. Визначено вплив міграції на стабільність ринків праці та формування єдиної соціокультурної спільноти, що є актуальним завданням для подальших наукових досліджень у сфері міжнародної міграції та соціальної інтеграції.

Ключові слова: Європейський союз (ЄС), міграція, рух, робоча сила, соціальний вимір.

ANNOTATION

Haivoronskyi, M.V. Labor Migration between Ukraine and Poland in the Context of European Economic Integration. - Manuscript Research for the degree of "Master" in the field of 051 Economics, educational-professional program - International Economics - Western Ukrainian National University, Ternopil, 2023.

The paper analyzes the impact of migration processes between Ukraine and Poland on various sectors, including the economy, labor market, and socio-cultural environment of both countries. The reasons for the formation of the existing migration policy of the EU are investigated. The study analyzes the impact of migration on the stability of labor markets and the formation of a unified socio-cultural community, which is a relevant task for further scientific research in the field of international migration and social integration.

Keywords: European Union (EU), migration, movement, labor force, social dimension.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження процесу міжнародної міграції 7	
1.1. Поняття міграції та її види	7
1.2. Імміграційні процеси та їх вплив на економічні та соціальні зміни в країні 13	
1.3. Становлення міграційної політики ЄС	15
Розділ 2. Рух робочої сили між Україною та Польщею.....	25
2.1. Аналіз обсягів та характеристик міграції працівників	25
2.2. Аналіз впливу міграції на ринок праці України та Польщі.....	32
2.3. Оцінка соціальних, економічних наслідків міграції та демографічних змін, пов'язаних з нею	48
Висновки до розділу 2.....	53
Розділ 3. Переваги та виклики руху робочої сили для України та Польщі 55	
3.1. Вплив міграції на конкурентоспроможність України та Польщі	55
3.2. Можливості співпраці між Україною та Польщею в галузі міграції 58	
Висновки.....	66
Список використаних джерел.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Рух робочої сили між Україною та Польщею є активним явищем, яке має сильний вплив на обидві країни в контексті європейської економічної інтеграції. Розуміння основних принципів, політики та наслідків цього руху має вирішальне значення для аналізу його економічного та соціального впливу.

Аналіз зростання соціальної та економічної активності робочої сили між Україною та Польщею видається ключовим завданням для розуміння актуальних тенденцій та патернів участі працівників у різних секторах економіки. Розгляд цього явища на більш детальному рівні може виявити особливості зайнятості та взаємодії працівників в контексті змін в економічних структурах обох країн.

Дослідження сучасних тенденцій руху робочої сили має на меті визначення чинників, які визначають вибір секторів праці та взаємодію між ринками праці України та Польщі. Це важливо для адаптації економічних та освітніх систем обох країн до сучасних вимог ринку праці та для побудови стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності працівників у глобальному економічному середовищі.

Зростаюча потреба в робочій силі на ринках праці обох країн створює тиск на пошук нових джерел трудових ресурсів. Україна, маючи значний резерв робочої сили, та Польща, яка стикається із дефіцитом робочої сили в деяких галузях, намагаються вирішити цю проблему через міграцію працівників.

Міграція робочої сили є складовою процесу європейської інтеграції України. Забезпечення можливості громадянам здійснювати вільний рух на ринках праці європейських країн є важливим кроком у напрямку гармонізації з європейськими стандартами.

Загалом, детальний аналіз руху робочої сили між Україною та Польщею необхідний для глибокого розуміння взаємодії двох країн у контексті змін на ринках праці, формування стратегій розвитку та пристосування економічних політик до нових реалій європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем міграції населення займалися такі вчені, як О.А. Малиновська, О.У. Хомра, О.В. Позняк, Е.М. Лібанова, М.Д. Романюк, І.М. Прибиткова, М.О. Шульга. Проте, незважаючи на значні дослідження проблем трудової міграції українського населення, її сучасні риси змінюються досить динамічно й потребують постійних досліджень та аналізу.

Метою роботи є вивчення та аналіз руху робочої сили між Україною та Польщею в контексті європейської економічної інтеграції. Основна мета - оцінити вплив цього руху на економіку обох країн і визначити переваги, виклики та можливості, які він відкриває.

Досягнення поставленої мети передбачає послідовне вирішення таких **завдань:**

1. дослідити етапи розвитку та основні аспекти міграційної політики Європейського Союзу;
2. проаналізувати рух робочої сили між Україною та Польщею;
3. дослідити міграційну політику Польщі та України. Вивчити закони, програми та заходи країн, спрямовані на регулювання мобільності робочої сили та підтримку міграції;
4. проаналізувати соціально-економічні наслідки міграції для обох країн;
5. вивчити програми інтеграції та заходи підтримки мігрантів, оцінити ефективність таких програм та їхній вплив на соціальну інтеграцію мігрантів на ринок праці;
6. проаналізувати вплив руху робочої сили на економічну конкурентоспроможність обох країн;
7. оцінити можливості та напрямки розвитку співпраці та запропонувати впровадження спільних ініціатив для оптимізації міграційних процесів.

Об'єктом дослідження є рух робочої сили між Україною та Польщею, з акцентом на його аспекти, пов'язані з європейською економічною інтеграцією.

Предметом дослідження є основні принципи, політики та наслідки трудової мобільності між Україною та Польщею, а також заходи, спрямовані на регулювання цього руху та підтримку міграції.

Методи дослідження. Аналізуючи рух робочої сили між Україною та Польщею в контексті європейської економічної інтеграції, використано комплекс методологічних підходів. Застосування діалектичного методу дозволило визначити взаємозв'язок між економічною інтеграцією та рухом робочої сили, визначити ключові фактори та визначити спільні та відмінні аспекти в економіках обох країн. Логіко-семантичний метод використовувався для уточнення термінології, зокрема, для розуміння понять "економічна інтеграція", "рух робочої сили" та інших, що визначило чіткі рамки дослідження. Економічний аналіз, використовуючи аналіз трудового ринку, поглибив розуміння взаємозв'язку між попитом на працю та робочою силою, визначивши сектори, що найбільше виграють від міграції. Правовий аналіз, використовуючи порівняльний підхід, оцінив правове середовище для трудової міграції в Україні та Польщі, визначивши перешкоди та можливості для мігрантів. Соціологічні опитування служили для вивчення думок та досвіду мігрантів, щоб отримати більше інформації про їхні мотивації, проблеми та успіхи у новому соціальному середовищі. Цей інтегрований підхід до методології дозволяє глибше розуміти та аналізувати рух робочої сили між Україною та Польщею в умовах загальноєвропейської економічної інтеграції.

Наукова новизна дослідження полягає в систематичному аналізі впливу міграційних процесів між Україною та Польщею на економічну динаміку обох країн в контексті європейської економічної інтеграції. Дослідження враховує різні аспекти, такі як економічні, правові, соціальні та культурні, для повноцінного розуміння взаємодії та наслідків цих міграційних процесів. Було проведено аналіз переваг та викликів руху робочої сили між Україною та Польщею, враховуючи масове переміщення біженців з України у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ.

Виходячи з наявних причин та ймовірних наслідків міграції для України, були виявлені існуючі загрози. В результаті аналізу, враховуючи вищезгадані фактори та наявний досвід Польщі з інтеграції мігрантів, було складено вектор співпраці між країнами для створення єдиного міграційного контексту.

Апробація результатів: Основні ідеї та положення магістерської роботи доповідались на Міжнародному студентському конкурсі есе на тему «Молодіжне підприємництво – сучасний стан, проблеми, можливості (27 жовтня 2023 року, м. Київ, Україна).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел з 61 найменування, 6 таблиць, 9 рисунків. Загальний обсяг роботи – 73 сторінки.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ

1.1. Поняття міграції та її види

Міграція є важливою складовою сучасного суспільства, яка впливає на економіку як країни відправлення, так і країни приймання. Таке переміщення робочої сили має економічні переваги для приймаючої країни, ці переваги включають збалансованість пропозиції робочої сили в конкретних галузях і сприяння інноваціям і продуктивності. Проте міграція потенційно призводить до конкуренції на ринку праці, що може призвести до змін місцевих зарплат.

Термін „міграція” походить від латинського слова *migratio*, що означає переміщення, переселення. Соціологічний словник визначає міграцію як „географічний рух індивідів або груп індивідів, тобто мобільність людей у вужчому або ширшому географічному просторі” [1, с. 224]. Схоже тлумачення міститься і в демографічному енциклопедичному словнику: „Міграція населення — переміщення людей (мігрантів) через кордони тих чи інших адміністративно-територіальних одиниць зі зміною місця проживання назавжди або на більш-менш тривалий час” [2, с. 251]. А. Хомра під міграцією населення розуміє „територіальні переміщення населення, пов’язані зі зміною місця проживання” [3, с. 7].

Переміщення людей через визначений кордон з метою встановлення нового або напівпостійного місця проживання. Поділяється на міжнародну міграцію (міграція між країнами) і внутрішню міграцію (міграція всередині країни). [4, с. 41].

Глобалізація створює нові форми торгівлі та інвестицій між країнами, а також сприяє міграції. Внаслідок цього виникає більший попит на робочу силу в приймаючих країнах, що спричинює міграцію. Компанії з розвинених країн нарощують виробництво в країнах, що розвиваються, що призводить до зростання попиту на робочу силу в цих регіонах.

Також, цифровізація впливає на міграцію, дозволяючи людям мігрувати з місць постійного проживання [5] Це підвищує привабливість міграції для тих, хто хоче підтримувати тісні зв'язки з родиною та друзями.

Крім того, зміна клімату, спричинена природними катастрофами, такими як повені, посухи та урагани, обумовлює збільшення міграції. Наприклад підвищення рівня води у морі або інші надзвичайні ситуації, можуть змусити людей шукати більш безпечне місце проживання. [6]

Одним з наслідків цього пошуку є міграція, яка стає засобом задоволення різноманітних рівнів потреб людей, від фізіологічних, необхідних для виживання, до потреб у самовизнанні та реалізації можливостей. Сучасне сприйняття міграції орієнтується на її вимушений характер, пов'язаний із зміненими умовами життя та потребою у поліпшенні життєвих обставин та часто асоціюється із глобальними негативними явищами, де велика кількість людей змушена мігрувати для виживання та захисту від переслідувань.

В цій динаміці важливо розуміти, що міграція є складним явищем, визначеним численними факторами, і вона може впливати як на країну-відправника, так і на країну-приймача, викликаючи економічні, соціальні та політичні зрушення.

Міграція має важливе значення в контексті правового та адміністративного регулювання. Вона передбачає переміщення людей і зміну їх постійного місця проживання. Значущість цієї сфери полягає в необхідності участі державних і місцевих посадовців в управлінні міграційними процесами. Інакше міграція може перетворитися на складну соціальну систему, якою в першу чергу керує індивід.

Визначення того, чи існує адміністративно-правовий нагляд за міграцією, базується на наявності формального та інституційного механізму. Цей механізм задає масштаби та якісний характер міграції, визначає напрямок і межі цього явища. Відсутність чіткого та універсального формального визначення міграції стає суттєвим недоліком сучасного законодавства, який слід усунути. [7]

Міграційні рухи можуть мати внутрішній і міжнародний характер. Вони можуть бути тимчасовими чи постійними, призначеними для певного регіону або поширеними ще далі. Обсяг цього потоку також може змінюватися: від невеликих скупчень людей до великих рухів населення.

Передумови та умови цих переміщень різноманітні: від економічних і причин пов'язаних з відносинами праці до політичних чи екологічних проблем. Це важливо, оскільки формуються різні фактори, які впливають на сам процес міграції та впливають на її розвиток.

Міграційні потоки мають практичний вплив на різні аспекти життя суспільства і можуть мати позитивні сторони, але часто сприймаються негативно через деякі наслідки, які міграція може принести.

Однією з головних причин, чому міграційні потоки сприймаються негативно є те, що структура місцевого населення зміниться. Збільшення груп мігрантів призводить до змін у складі населення, що може сприйматися як загроза втрати культурних особливостей і впливу на місцеві традиції.

Деякі держави стурбовані тим, що велика кількість мігрантів викликатиме напруженість у суспільстві, призвести до конфліктів або підвищити ризик терористичних атак. Міграційні потоки також викликають занепокоєння щодо потенційних викликів національній безпеці - велика кількість мігрантів може створити напруженість у їхніх громадах, призвести до конфліктів або підвищити ризик терористичних атак.

Однак важливо визнати, що міграція має і позитивні аспекти, такі як економічні вигоди та соціальне збагачення завдяки культурному обміну та різноманітності. Здатність мігрантів заповнювати дефіцит робочої сили, генерувати нові ідеї та інновації, а також розвивати більш глобальні перспективи є корисною для всього суспільства.

Тому, незважаючи на спроби негативно охарактеризувати міграційні потоки через потенційні ризики, важливо враховувати загальні переваги, які міграція може принести економіці, культурі та суспільству в цілому.

Загалом, міграція населення представляє собою складний трьохетапний процес. [8] На прийняття рішення про переїзд суттєво впливають об'єктивні (економічна та політична нестабільність, екологічні загрози) та суб'єктивні фактори (фінансові проблеми, можливість допомогти сім'ї, працевлаштування за кордоном, турбота про дітей, еміграція близьких осіб).

На другому кроці міграції стають очевидними потоки, які мають різне походження та цілі. Ці потоки мають різні характеристики та рівні інтенсивності, мають різну тенденцію до територіального розширення та обсягу. Для когось другий крок у міграції веде до кращого розуміння міжнародної міграції людей, а хтось починає усвідомлювати різноманітність цих потоків - їх походження, призначення та атрибути.

Заключний етап міграції - адаптація до нового культурного середовища - є важливою частиною життя мігранта. Цей процес включає в себе ряд елементів, які впливають на здатність мігранта успішно інтегруватися в нове суспільство. [9]

Перш за все, адаптація мігранта передбачає здатність виживати в новій ситуації. Це означає можливість знайти роботу, здобути освіту, отримати доступ до медичного обслуговування та задовольнити інші базові потреби.

Повага до місцевих звичаїв і культурних особливостей є ще одним важливим елементом адаптації. Це передбачає розуміння і прийняття місцевих звичаїв, норм, цінностей і способу життя. Хороші манери, розуміння культурного розмаїття та уникнення конфліктів на ґрунті культурних відмінностей є важливими елементами цього процесу.

Підтримка з боку сім'ї та громади також відіграє важливу роль у процесі адаптації. Ця підтримка надходить від сім'ї, друзів і приватних організацій, які надають психологічну, соціальну та юридичну підтримку мігрантам.

Адаптація до нового культурного середовища - це складний і особистий процес, який може зайняти тривалий час. Успішність адаптації залежить від низки факторів, включаючи внутрішні ресурси мігрантів, підтримку з боку оточення та готовність нового суспільства прийняти та інтегрувати нових членів.

Розглядаючи міграцію можна виділити ряд факторів та критеріїв що дають нам змогу класифікувати міграцію за видами (рис. 1.1).

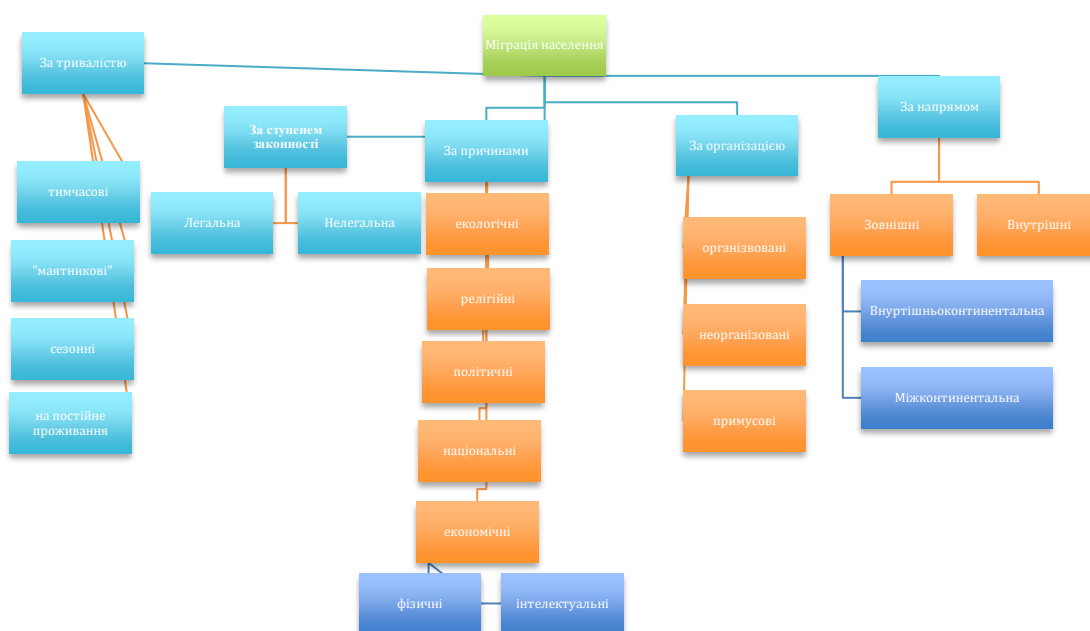

Рис. 1.1. Класифікація видів міграції за різними критеріями

Класифікуючи міграцію з точки зору її типів можна виділити як добровільні так і вимушені міграційні мотиви. Ключовим фактором у цьому процесі є готовність людини до змін і психологічний комфорт.

Розглядаючи перебування мігрантів у країнах приймання за часовим критерієм, виділяють два основних типи міграції: постійну та тимчасову.

Постійна міграція є тривалим та стійким процесом, що характеризується довготривалим перебуванням у новому місці. Для цієї категорії мігрантів міжкультурна адаптація є важким завданням через потребу повної інтеграції в іншу культуру та трансформацію своєї ідентичності.

Також існують міграції "маятникового" типу, що передбачають щоденні переміщення людей між містом і його передмістям для роботи або навчання [10].

З іншого погляду, тимчасова міграція передбачає переміщення особи з подальшим поверненням до місця постійного проживання. Цей вид міграції

супроводжується викликами реадаптації при поверненні, що може викликати дискомфорт, розчарування та навіть депресію.

Щодо форм міграції, можна виділити трудову, сімейну, рекреаційну та туристичну міграцію. Особливу увагу слід приділити трудовій міграції, яка передбачає переміщення для виконання роботи, надання послуг або зайняття господарською діяльністю. Трудова міграція може бути сезонною, маятниковою чи епізодичною.

Соціально-економічний зміст різних видів міграції визначається їхньою рольовою приналежністю: трудові міграції, сімейні подорожі, рекреаційні відвідини та туризм мають відмінні цілі, спрямовані або на участь у виробництві та обслуговуванні, або на особисте споживання.

Виділяючи міграції за перетинанням кордонів, можна говорити про місцеві, локальні, міжконтинентальні та внутрішньоконтинентальні міграції. Якщо переміщення відбувається в межах адміністративно-територіальних одиниць, то це, можливо, внутрішньообласна, міжобласна, внутрішньорайонна та міжрайонна міграція.

Напрямок міграції стає міжнародна міграція, внутрішня міграція, рееміграція та реімміграція.

Внутрішня міграція, або імміграція, представляє собою в'їзд іноземців чи осіб без громадянства в країну для тривалого або постійного проживання.

Рееміграція - це повернення емігрантів на батьківщину, в той час як реімміграція передбачає відтік осіб, які прибули в країну через імміграцію. Враховуючи юридичні аспекти перебування осіб в країнах приймання, можна виділити законну та незаконну міграцію.

Законна міграція - це перетинання кордонів на законних підставах, таких як в'їзна віза. Незаконна (нелегальна) міграція включає перетинання кордону поза пунктами пропуску або з уникненням контролю, а також нелегальне перебування в країні після закінчення терміну дозволу.

Отже, особа, перетинаючи кордони, може одночасно потрапити під кілька видів міграції: еміграцію, трудову чи добровільну, а також незаконну. Важливо

підняти рівень правової свідомості, щоб забезпечити захист прав та свобод осіб у будь-якій країні світу та гарантувати їм підтримку з боку держави громадянства.

1.2. Імміграційні процеси та їх вплив на економічні та соціальні зміни в країні

Міграція представляє собою ключовий фактор у міжнародній економіці, впливаючи на торгівлю та інвестиції між країнами і маючи як позитивні, так і негативні наслідки. Імміграційні процеси в сучасному світі є невід'ємною складовою глобальної динаміки, впливаючи на різні аспекти економіки та соціуму країн. Цей процес супроводжується комплексом економічних, соціальних та культурних викликів, які обумовлені різноманітністю мотивів іммігрантів, реакцією приймаючого суспільства і впливом на економічні показники та соціальні структури.

Один із ключових позитивних аспектів міграції полягає у її здатності компенсувати дефіцит робочої сили в приймаючих країнах. Це, в свою чергу, може збільшити обсяги торгівлі, забезпечуючи компаніям доступ до додаткової робочої сили для виробництва товарів і послуг[12].

Мігранти працюють не тільки в секторах економіки, які є ключовими для міжнародної торгівлі та інвестицій, а саме у виробництві, будівництві та туризмі, але й сприяють транскордонній торгівлі та інвестиціям. Наприклад, вони можуть допомагати компаніям в приймаючих країнах виходити на ринки країн-джерел, а також інвестувати в економіку цих країн, сприяючи зростанню торгівлі між ними.

Крім того, міграція може сприяти розвитку людського капіталу в обох країнах, оскільки мігранти приносять з собою нові знання та навички, що може збільшити продуктивність і конкурентоспроможність національної економіки. Їхні інвестиції в освіту та професійну підготовку можуть підняти продуктивність

праці. З розвитком глобальних технологій та інновацій, внесок іммігрантів у високотехнологічні галузі стає особливо значущим.

Треба відзначити, що міграція може мати і негативні наслідки. Зокрема, вона може призвести до підвищення конкуренції на ринку праці в країнах-приймачах і, відповідно, до зниження заробітних плат для місцевих працівників. Також може виникнути збільшення витрат на соціальні послуги в цих країнах, що може зменшити інвестиції в інші галузі економіки [11].

Імміграція є складним і динамічним явищем, що не лише змінює економічний ландшафт, а й формує соціальні та культурні аспекти країни-реципієнта. Це процес, що включає постійні переміщення осіб за різноманітними мотивами, від економічних можливостей до політичних конфліктів чи глобальних викликів, і має значний вплив на рівень зайнятості, економічний розвиток та культурну диверсифікацію.

На економічному рівні, імміграція створює нові можливості через збільшення робочої сили та сприяти інноваціям завдяки внеску іммігрантів у сферу науки та технологій. Однак цей процес також може призвести до збільшення конкуренції на ринку праці та негативно позначитися на заробітній платі та соціальних витратах.

Соціально, імміграція може розширити культурне середовище країни, але при цьому може виникати напруга через різноманітність цінностей та традицій.

Важливо розуміти, що імміграція – це явище, яке вимагає балансу між економічними потребами, соціальною інтеграцією та культурною різноманітністю для досягнення стійкої та гармонійної спільноти.

Вони також мають право користуватись такими ж умовами праці, заробітною платою та соціальним захистом, що й громадяни країни, в якій вони працюють, саме це сприяє забезпеченню рівних можливостей та умов для всіх працівників.

1.3. Становлення міграційної політики ЄС

Основою європейської економічної інтеграції є прагнення до миру, стабільності та економічного розвитку після Другої світової війни. Основними кроками інтеграції стали створення Європейського співтовариства вугілля та сталі (ECSC) у 1951 р., підписання Римського договору в 1957 р., а також Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) і Європейського співтовариства з атомної енергії (ЄАЕС).

З метою зниження тарифних бар'єрів, сприяння вільному руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили, спільного вирішення питань економічного розвитку та забезпечення соціального добробуту була запропонована ідея створення спільного ринку, який сприяє розширенню економічної співпраці між країнами-учасницями.

Маастрихтський договір, який у набрав чинності у 1993 році, перетворив ЄЕС на Європейський Союз. Цей договір направив процес інтеграції в більш широку перспективу, включаючи створення єдиної європейської валюти – євро. У наступні роки до ЄС приєдналися нові країни, що значно збільшило його членство та регіональний вплив.

Європейська економічна інтеграція охоплює низку сфер співробітництва, в тому числі торгівлю, фінанси, митну політику, регулювання, конкуренцію та соціальні питання. Вона також закладає основу для пошуку спільних рішень з приводу економічних проблем та формування спільної зовнішньої політики ЄС.

Одним з головних досягнень європейської економічної інтеграції є створення Єдиного ринку, який гарантує вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили між країнами-членами. Це призвело до збільшення обсягів торгівлі, залучення інвестицій та посилення конкуренції на європейському ринку.

Варто зазначити що європейська економічна інтеграція є складним процесом, який стикається з викликами та труднощами, тому він потребує постійного розвитку та удосконалення. Так, інтеграція економік на різних рівнях розвитку може утворювати дисбаланс та нерівність. Крім того, відмінності в

рівнях соціального захисту та економічних умовах у державах-членах можуть вплинути на конкурентоспроможність і зайнятість.

Міграційна політика Європейського Союзу (ЄС) орієнтована на регулювання всіх аспектів міграції населення, зокрема біженців та осіб без громадянства. Проте виникли нові виклики, зокрема, міграційна криза у 2015 році, яка вимагала якісного вдосконалення наявних положень міграційної політики. Серед основних напрямів удосконалення були визначені наступні: контроль і процедури легалізації осіб без громадянства, запобіжні заходи для зменшення негативного впливу міграційних напружень, розробка механізмів мінімізації негативних наслідків від міграції під час глобальних викликів, таких як пандемії, асиміляція біженців та осіб без громадянства на території ЄС, покращення співпраці між країнами ЄС для спільної міграційної політики [14].

Незважаючи на численні дослідження міграційної політики ЄС, особливо з урахуванням нелегальної міграції та впливу економічних, політичних та інших чинників [15, 16, 17], існує актуальна потреба в подальшому дослідженні проблеми нелегальної міграції біженців та осіб без громадянства до ЄС. Це передбачає розробку комплексу заходів для регулювання цих потоків у короткостроковій та довгостроковій перспективі

Міграційна політика складається із трьох основних елементів: еміграційного, імміграційного та інтеграційного. В межах цих елементів встановлюються окремі цілі та формуються інструменти. Основні напрями імміграційної політики ЄС включають зменшення стимулів для нелегальної імміграції, управління кордонами, політику надання притулку, нову політику регулярної імміграції, а також поліпшення інтеграційних заходів.

Одним із найважливіших викликів є зростання чисельності біженців та нелегальних мігрантів. ЄС вживає заходів для стримування нелегальних міграційних потоків, включаючи фінансову підтримку країн проміжної дислокації та посилення прикордонних заходів. Успішність цих заходів підтверджується статистикою, де видно зниження міграційних потоків у 2019 році порівняно із піком у 2015 році.

Європейський Союз (ЄС) встановлює ряд основоположних принципів та політик щодо вільного руху робочої сили, визначених у його договорах та законодавстві. Ці принципи та вказівки спрямовані на створення сприятливих умов для вільного пересування працівників між країнами-членами ЄС та забезпечення рівних можливостей та захисту трудових прав.

Вільний рух робочої сили є одним із головних принципів та цілей Європейського Союзу (ЄС). Він гарантує право громадянам країн-членів ЄС на вільне працевлаштування, також знаходити зайнятість та перебувати в будь-якій країні-члені без обмежень [1]. Це має важливе значення для розвитку єдиного ринку праці та сприяє європейському економічному зростанню, обміну знаннями та культурному різноманіттю.

Вільний рух праці в ЄС включає наступні аспекти: 1) безвізовий доступ до ринку праці; 2) рівні умови праці; 3) визнання кваліфікацій; 4) соціальний захист;

Громадяни ЄС можуть працювати в будь-якій державі-члені без необхідності отримання дозволу на роботу або візи, що є одним з основоположних принципів Європейського Союзу (ЄС). Це дозволяє громадянам ЄС вільно обирати місце проживання та працювати в будь-якій державі-члені ЄС. Вони також мають право користуватись такими ж умовами праці, заробітною платою та соціальним захистом, що й громадяни країни, в якій вони працюють, саме це сприяє забезпеченню рівних можливостей та умов для всіх працівників.

ЄС встановив принцип недискримінації як фундаментальний принцип у сфері праці та зайнятості. Жоден громадянин ЄС не може зазнавати дискримінації за ознакою національності, статі, расового чи етнічного походження, релігії, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації. Дискримінація на робочому місці, включаючи різницю у заробітній платі та умовах праці, є неприйнятною. Громадяни ЄС мають право рівний доступ до соціального захисту та послуг у всіх державах-членах ЄС.

Громадяни, які працюють або проживають в іншій державі-члені ЄС, мають право на медичне страхування, пенсійної допомоги, допомоги по

безробіттю та право на інші соціальні послуги нарівні з місцевими громадянами. ЄС розробляє політику та механізми координації систем соціального захисту для забезпечення рівного доступу до соціальних послуг та забезпечення прав працівників при переїзді до іншої держави-члена. Це включає забезпечення переносимості пенсійних прав, медичного страхування та інших соціальних пільг між країнами-членами.

ЄС розвиває систему визнання кваліфікацій між країнами-членами. Це дозволяє громадянам ЄС, які отримали професійну кваліфікацію в будь-якій з держав-членів ЄС, використовувати її в інших державах-членах союзу без необхідності проходити повторну процедуру визнання. ЄС заохочує визнання професійних кваліфікацій працівників, що полегшує їх мобільність та дає їм доступ до величезного ринку праці. Це досягається завдяки механізмам визнання професійних дипломів, сертифікатів і кваліфікацій, а також сприяння підготовці та перепідготовці персоналу.

Міграційна стратегія Європейського Союзу (ЄС) спрямована на регулювання всіх аспектів міграційних процесів, включаючи біженців та осіб без громадянства. Проте, сучасні виклики в галузі міграції, зокрема криза 2015 року, визначили необхідність ретельного вдосконалення існуючих положень міграційної політики ЄС. Серед ключових аспектів, які потребують особливої уваги, можна визначити забезпечення ефективного контролю та процедур легалізації для осіб без громадянства, вчасне впровадження заходів у попередження негативного впливу зон міграційного напруження, розроблення механізмів для мінімізації відриць від міграції біженців, осіб без громадянства та інших мігрантів під час глобальних викликів, таких як пандемії. Також важливими аспектами є забезпечення ефективного процесу асиміляції біженців та осіб без громадянства, які перебувають на території ЄС, вдосконалення механізмів співпраці між ЄС, регіонами проміжної дислокації та регіонами-центрами формування міграційних потоків, а також забезпечення ефективної координації зусиль між країнами ЄС щодо реалізації спільної міграційної політики [13].

Міграційна політика може бути розділена на три ключові компоненти: еміграційний, імміграційний та інтеграційний, в рамках яких формулюються конкретні цілі, розробляються інструменти та визначаються основні моделі. Згідно з чинними правовими актами та політикою міграції ЄС, основними напрямками імміграційної політики ЄС є:

1. Зменшення стимулів для нелегальної імміграції.
2. Ефективне управління кордонами, включаючи порятунок життів та охорону зовнішніх кордонів.
3. Розробка посиленних стратегій спільної політики надання притулку.
4. Вдосконалення політики щодо регулярної імміграції, включаючи модернізацію та перегляд системи "блакитної картки".
5. Встановлення нових пріоритетів для інтеграційної політики та оптимізація переваг міграційної політики для зацікавлених осіб та країн їхнього походження.

В контексті системи міграції ЄС виникає найважливіший виклик, пов'язаний із суттєвим зростанням чисельності біженців та нелегальних іммігрантів. За статистичними даними 2019 року, на кордонах Європейського Союзу було зафіксовано майже 142 тис. випадків незаконних перетинів кордонів, що значно перевищує найнижчий показник 2013 року (107 тис. осіб) [18]. Критичний період інтенсивного зростання незаконних перетинів кордону ЄС був зафіксований у 2015 році, під час європейської міграційної кризи, коли було зафіксовано понад 1,8 мільйонів випадків [18].

Загальні міграційні потоки біженців та нелегальних мігрантів можна розділити на чотири напрямки: Східний середземноморський маршрут, Західний середземноморський маршрут, Західний африканський маршрут та Центральний середземноморський маршрут. Головні потоки нелегальної міграції направлені до ЄС з країн Близького Сходу та Африки [19, 20, 21, 22].

Для стримування цих потоків ЄС впроваджує комплекс заходів, таких як фінансова підтримка країн проміжної дислокації, посилення прикордонних

регіонів, проведення спільних навчань із країнами проміжної дислокації. Ці заходи визнані ефективними, згідно з офіційною статистикою.

Узагальнена інформація про країни, що визначають формування міграційних потоків та країни-реципієнти в межах ЄС [23, 24, 25, 26, 46, 47], представлена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Узагальнена характеристика щодо країн формування міграційних потоків та країн-реципієнтів у межах ЄС

Назва міграційного маршруту	Країни формування міграційного потоку	Країни-реципієнти	Характеристика маршруту	Інструмент регулювання
Східний середземноморський маршрут	Сирійська Арабська Республіка, Ірак, Афганістан	Греція, Кіпр, Болгарія	Міграційний потік виник в наслідок військових дій в Афганістані (2001), Іраку (2003) та Сирії (з 2015 року).	Посилене фінансування контролю на прикордонних і приморських територіях, зокрема з боку Греції; розширення фінансової співпраці з Туреччиною, визнаної як "міграційний щит" для протидії нелегальній міграції до ЄС; створення Організації ЄС для біженців, яка діє на території Туреччини.
Західний середземноморський маршрут	Марокко, Алжир	Іспанія	Прибуття до Іспанії нерегулярним шляхом відбувається як через Середземне море до основної частини країни, так і суходолом до ісландських анклавів Суета та Мелілья в	Збільшення зусиль Марокко у протидії нелегальній міграції; розширення співпраці між Марокко,

			Північній Африці. Цей маршрут сформувався внаслідок різниці в економічному розвитку між Іспанією, яка є економічно потужною країною з більш вигідними заробітними платами порівняно з іншими африканськими націями.	Іспанією і Європейським Союзом; посилення контролю за кордонами Іспанії, Алжиру та Марокко.
Західний африканський маршрут	Марокко, Західна Сахара, Мавританія, Сенегал, Гамбія, Туніс	Іспанія (Канарські острови)	Мігранти вирушають у ризиковані подорожі вздовж західного узбережжя Африки, намагаючись дістатися до Канарських островів. Цей маршрут сформувався через різницю в економічному становищі Іспанії, яка є економічно потужною країною з більш вигідними зарплатами порівняно з іншими африканськими націями.	Введення в дію ініціативи "Партнерство в країнах транзиту" між ЄС та африканськими державами; створення Спеціального фонду ЄС для країн Африки (EUTF для Африки).
Центральний середземноморський маршрут	Лівія, Алжир	Італія, Мальта	Формування міграційного маршруту виникло внаслідок вирішення наслідків військових конфліктів у Лівії та історичних подій, пов'язаних з колонізацією. Мігранти розпочинали тривалі та небезпечні подорожі з Північної Африки з метою перетнути Середземне море та потрапити до Європи. Це сприяло розвитку мереж контрабанди та торгівлі людьми в Лівії. Формування маршруту було результатом позиціонування Італії та Мальти як економічно розвинених країн із конкурентноздатними заробітними платами та	Збільшення допомоги від ЄС для берегової охорони Лівії, поліпшення гуманітарних умов прийому та організація добровільного повернення мігрантів до їхніх країн походження, які потрапили в лівійські території. Реалізація спільних навчань між береговою охороною ЄС та Лівією, а також підтримка програм

			населенням, що має покупчу потужність.	добровільного повернення. Окрім цього, активна підтримка ЄС місцевим громадам в Лівії.
--	--	--	--	--

В основному, головні напрямки нелегальної міграції, біженців та осіб без громадянства, спрямовані до ЄС з країн Близького Сходу та Африки. Для зниження інтенсивності міграційних потоків за цими маршрутами, ЄС вживає комплекс заходів. Зокрема, це передбачає збільшену фінансову підтримку країн проміжної дислокації для підвищення їхніх можливостей у стримуванні інтенсивних нелегальних міграційних переміщень (застосування тактики "міграційного щита"), фінансування громад в країнах проміжної дислокації для зменшення соціальної напруженості та компенсації збитків від неконтрольованих міграційних потоків, посилення контролю прикордонних регіонів ЄС та проведення спільних навчань для прикордонних інституцій ЄС та країн проміжної дислокації.

Впровадження цих комплексних заходів зменшення інтенсивності неконтрольованих міграційних потоків до ЄС, ініційованих починаючи з 2015 року, призвело до успішних результатів, що підтверджуються офіційними статистичними даними.

Чисельність міграційних потоків біженців та осіб без громадянства до ЄС у 2015–2019 роках відповідно до міграційних каналів наведено у таблиці 2.

Таблиця 1.2

Інтенсивність міграційних потоків біженців та осіб без громадянства до ЄС у 2015-2019 роках

Назва маршруту	Чисельність мігрантів, тис. осіб					Динаміка
	2015	2016	2017	2018	2019	
Східний середземноморський маршрут	885,4	171,7	42,3	55,9	82	-90,7

Західний середземноморський маршрут	7	10,8	37	56,8	24	242,8
Західний африканський маршрут	0,8	0,6	0,4	1,5	2,5	212,5
Центральний середземноморський маршрут	153,9	170,9	118,9	23,3	14	-90,9

Міграційна політика Європейського Союзу (ЄС) виявляється не лише превентивною, але й спрямованою на оперативну реакцію на виклики, що виникають у міграційній системі ЄС. Одним із найкритичніших періодів для системи міграції в ЄС був 2015 рік. Загострення військових конфліктів у Сирії, розпочаток військових подій в Україні та гострі економічні труднощі в країнах Африки призвели до неконтрольованого збільшення потоків імміграції до ЄС.

Для оперативного протидії цьому неконтрольованому зростанню міграції біженців та осіб без громадянства було вжито ряд заходів. Швидке фінансове та матеріальне посилення правоохоронних та силових агенцій ЄС (таких як EUROPOL, EASO, EUROSUR, FRONTEX) відіграло ключову роль. Також, відновлено контроль на кордонах країн Шенгенської зони та посилено заходи проти нелегальних перевізників мігрантів.

Розгорнута мережа центрів прийому біженців та тимчасових таборів, розроблена принципова система квотного розподілу мігрантів за критеріями, які враховують чисельність населення, розмір ВВП, чисельність заяв на отримання статусу біженця та показники безробіття, має на меті зменшити "міграційне навантаження" на країни ЄС як країни первинного приймання мігрантів.

Важливим елементом стала стратегія "міграційного щита", яка включає посилену співпрацю з країнами проміжної дислокації. Ця стратегія передбачає розробку спільних програм контролю кордонів, фінансування центрів прийому біженців та підтримку місцевих громад, що найбільше страждають від транзитної міграції.

Такі дії стали результативними, чому свідчать офіційні статистичні дані, і вони відображають успішний досвід боротьби з кризою міграції та зміцненням міграційної системи ЄС.

Висновки до розділу 1

Міжнародна міграція визначається як добровільний або примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб через адміністративний кордон з країни виїзду до країни в'їзду, що може бути тимчасовим або постійним, і який призводить до зміни фактичного місця проживання. Причинами такого руху можуть бути соціально-економічні, політичні, національні, релігійні, воєнні, природні та екологічні фактори.

Імміграція, в свою чергу, має комплексний вплив, включаючи позитивні аспекти, такі як забезпечення приймаючих країн трудовими ресурсами і сприяння економічному розвитку. Проте, наявні й негативні соціально-політичні наслідки, включаючи загрозу тероризму, втрату національної ідентичності, а також зростання конфліктів і політичного екстремізму. Позитивний вплив імміграції на економіку можливий за умови відповідності динамічних і структурних параметрів імміграційній спроможності країни.

Міграційна політика ЄС, враховуючи ці виклики, продовжує удосконалюватися і спрямована на співпрацю між країнами-учасницями для боротьби з нелегальною міграцією та забезпечення притулку біженцям.

Розділ 2. Рух робочої сили між Україною та Польщею

2.1. Аналіз обсягів та характеристик міграції працівників

Початок ХХІ століття в Україні можна визначити як період відродження духовних цінностей та підвищення можливостей громадян для більш повного встоювання у суспільстві та захисту своїх прав і свобод. В цьому контексті спостерігається формування оновленого світогляду, де кожне життєве випробування викликає бажання знайти кращий шлях. Становлення України як незалежної держави супроводжувалося серйозними економічними викликами, що призвели до проблем у сфері працевлаштування, збільшення бідності і безробіття. Так, у 2013 році чисельність населення зменшилася, а тенденція до трудової еміграції стала очевидною [27].

Міграція робочих ресурсів виникає під впливом різноманітних факторів, які спонукають населення переїхати з країн з не вигідною соціально-економічною ситуацією до тих, де умови життя кращі. Великий розрив у рівнях оплати праці між Україною та іншими країнами є одним з основних чинників міграції [28, с. 41]. Можливості для самореалізації мігрантів за кордоном зростають, адже полегшуються умови перетину кордонів, і військово-політичні чинники сприяють міграції населення. Масштаби міграції трудових ресурсів визначаються стабільністю соціально-економічної ситуації в країні. Навіть якщо більшість людей мігрує на міжнародному рівні з метою працевлаштування, сім'ї або навчання, існують також інші важливі причини виїзду, такі як військові конфлікти, переслідування та природні катастрофи.

Перетин кордонів мігрантами заради здобуття працевлаштування є ключовим стимулом для міжнародної міграції трудових ресурсів. Переміщення цих ресурсів між країнами набуло наростаючого значення в умовах глобалізації та суттєво впливає на стале економічне зростання окремих країн та на міжнародні економічні відносини. Трудова міграція, обумовлена економічними, соціальними та демографічними факторами, призводить до демографічних змін,

пов'язаних із старінням населення в окремих регіонах світу та "виснаженням молоді" в інших.

Глобалізація призводить до негативних наслідків міграції трудових ресурсів, таких як дефіцит робочих ресурсів на внутрішніх ринках праці, "відтік мозків", активізація депопуляції, прискорення демографічного старіння та збільшення тягаря на працююче населення.

З початку XXI століття міграція трудових ресурсів стала глобальним явищем. Найбільш об'ємним і соціально важливим потоком міграції є трудова міграція. Формування цього типу міграції визначається взаємодією численних випадкових факторів та їх впливом. Трудова міграція є ключовим фактором соціально-економічного розвитку країн.

Останні роки характеризуються активізацією міграційних процесів, що викликані економічним спадом в Україні. Подальше дослідження факторів, що впливають на міграцію трудових ресурсів, а також розробка комплексу ефективних заходів для регулювання цього явища, стають насущним завданням для держави. Зокрема, підвищення кількості трудових мігрантів призводить до економічних, соціальних і демографічних втрат, що вимагає обґрунтованих та розсудливих регуляторних заходів.

До 2014 року основними емігрантами були жителі західної частини України, однак внаслідок економічного спаду патерн міграцій змінився, і зараз значну частину становлять жителі східної частини України. У 2014-2015 роках в Україні відбулось активізація міграційних процесів через військову агресію, макроекономічну кризу та погіршення добробуту, що призвело до посилення необхідності регулювання цього явища в країні [27].

Україна та Польща є одними з найважливіших країн-партнерів у сфері міграції працівників у Європейському Союзі. За офіційними даними, значна кількість українських громадян працюють в Польщі. Згідно з оцінками, у 2020 році близько 2 мільйонів українців працювало в Польщі.

Українські громадяни працюють на різноманітних роботах у Польщі. Часто вони працюють у таких секторах, як будівництво, сільське господарство,

логістика, готельно-ресторанний бізнес та інших секторах економіки. Однак, варто зазначити, що українські працівники можуть бути зайняті в різних галузях в залежності від їхньої кваліфікації та навичок.

Багато українських працівників, які перебувають у Польщі, фактично виконують некваліфіковану або напівкваліфіковану роботу. Це часто пов'язано з економічними умовами та можливостями, які пропонує ринок праці. Низькі зарплати та відсутність можливостей для занять у висококваліфікованих сферах можуть спонукати багатьох до вибору менш кваліфікованих посад.

Проте важливо відзначити, що деякі українські працівники мають вищу освіту та спеціалізуються у високотехнологічних галузях, таких як інформаційні технології, інженерія, медицина тощо. За даними Національного агентства кваліфікацій, в 2017 році серед мігрантів з України було 33% осіб з вищою освітою [30]. Так, за даними Державної служби статистики України [29], у 2013 р. вищою освітою (повною, базовою та неповною) було охоплено 49,6% робочої сили, у 2017-2019 рр. цей показник склав вже близько 53%.

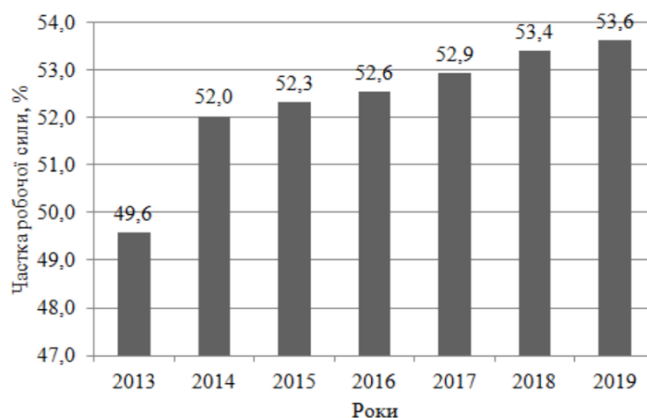

Рисунок 2.1 - Частка робочої сили України з вищою освітою

Ці фахівці приносять значний внесок у розвиток інноваційних галузей економіки. Наприклад, українські ІТ-фахівці та інженери здатні конкурувати на світовому рівні за своїми знаннями та навичками.

Можливо, причиною такого розмаїття рівнів кваліфікації серед українських працівників у Польщі є різниця в доступі до освіти та можливостей кар'єрного розвитку в Україні порівняно з Польщею. Нерідко мотивацією для

переїзду є бажання покращити економічне становище та отримати кращі умови праці.

Здатність українських фахівців працювати в різних галузях та рівнях кваліфікації може відображати гнучкість та адаптивність працівників на ринку праці, що в деяких випадках дозволяє їм швидше адаптуватися до змінних умов та забезпечити собі працевлаштування в іншій країні.

Деяка частина міграції працівників між Україною та Польщею має сезонний характер. Це означає, що працівники приїжджають до Польщі на певний період, наприклад, на сезонну роботу в сільському господарстві або туризмі, і потім повертаються назад до України.

З початку 2000-х років економіка Польщі проявляла динамічний розвиток, а в останні роки темпи зростання її валового внутрішнього продукту коливалися в межах 4-5%. Зниження рівня безробіття в Республіці Польща було поступовим, і до виникнення пандемії COVID-19 становило всього 5,5%. Це свідчило про те, що при високому темпі економічного зростання в Польщі притягнення більш як мільйона трудових мігрантів з України не викликало суттєвих проблем: кожен був зайнятий, не конкуруючи за роботу з місцевими працівниками. Фактично, ця міграція мала компенсувати відтік польських працівників до багатших країн Європи, таких як Велика Британія, Німеччина, Бельгія чи Нідерланди, коли для поляків відкрилося можливість працевлаштування на європейському ринку після вступу до ЄС у 2004 році [31].

Останньому росту міграції українців до Польщі сприяли не тільки географічна та культурна близькість, але й політика лібералізації польського ринку праці для іноземців із східного кордону, що дозволяла виконувати сезонні та короткотривалі роботи (до шести місяців на рік).

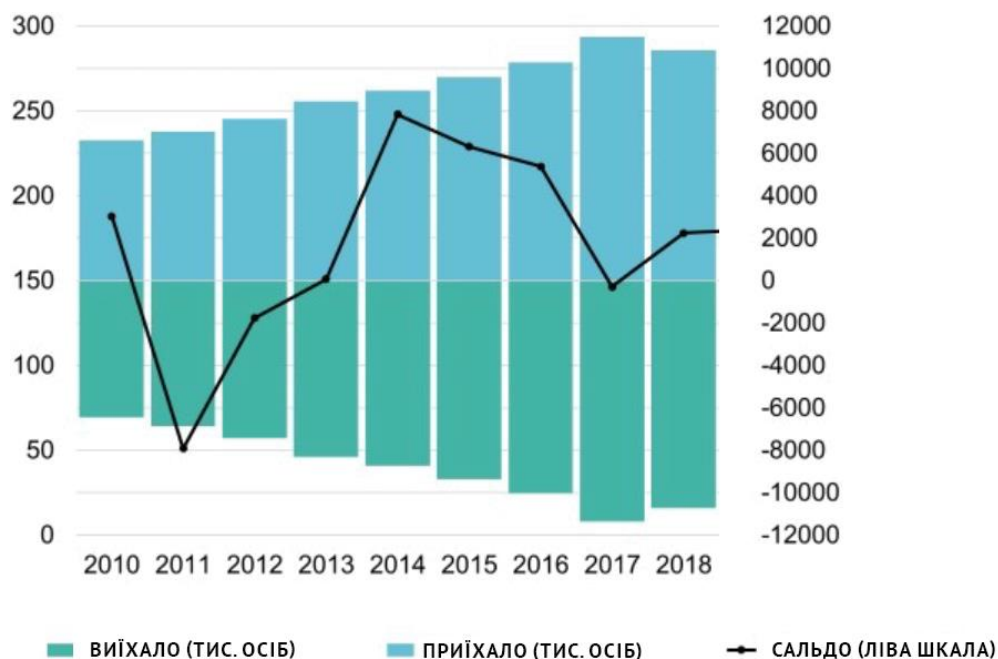

Рисунок 2.2 Прикордонний рух громадян України в пунктах пропуску через кордон з Україною (у тисячах)

Рух робочої сили між Україною та Польщею є важливим аспектом європейської економічної інтеграції. Згідно з даними Євростату українці стають основними новими постачальниками робочої сили для європейського ринку праці. Протягом 2019 року 757 тисяч громадян України вперше прибули до країн Європейського Союзу з метою тривалішого перебування, заздалегідь випереджаючи громадян інших націй, таких як марокканці (133 тис.) та індуси (131 тис.). Для більшості українців (87%) перший тривалий візит до ЄС у 2019 році був пов'язаний саме з пошуком роботи. Значна частина цих мігрантів направлялася на роботу до сусідньої Польщі (551 тис.).

Багато українців знаходять роботу в різних галузях польської економіки. Це включає будівництво, сільське господарство, логістику, готельно-ресторанний бізнес, медичні послуги та інші. З іншого боку, Польща потребує робочої сили, особливо в окремих галузях, де є недостача місцевих працівників.

Оцінити масштаби української міграції до Польщі можна, зокрема, за кількістю виданих віз українським громадянам - близько 2,5 млн упродовж 2016-

2017 років. Ця тенденція вказує на збільшення числа довгострокових віз з правом на роботу. За цей період також спостерігалось значне збільшення кількості заяв від працедавців щодо працевлаштування українців, досягнувши 1,8 млн у 2017 році [33].

В 2013 році кількість українців з дозволом на проживання в Польщі складала приблизно 40 тисяч осіб. Так в проміжок 2014-2019 років їхня кількість майже подвоїлася, досягаючи майже 200 тисяч осіб. Експерти, опираючись на приблизні підрахунки, стверджують, що майже мільйон українців знаходиться у Польщі, а ця кількість має тенденцію до збільшення.

Згідно із даними МЗС Польщі [33], протягом 2019 року польські консульства видали майже 900 тис. віз українцям, з яких 895,7 тис. були національними. Це трошки більше, ніж у 2018 році, а саме на понад 20 тис. Одночасно, з інформації Управління з питань іноземців Польщі випливає, що на 1 січня 2020 року 214 тис. громадян України мали посвідки на перебування в Польщі. У 2019 році цю можливість отримали 35,6 тис. українців. Це свідчить про поступовий ріст кількості тих, хто прагне залишитися в Польщі на тривалий термін.

Національний банк оцінює, що у 2020 році на польському ринку праці одночасно працювало приблизно 800-900 тисяч українців [32]. З цієї кількості, близько 30% працює на постійній основі, тоді як інші змінюють місце роботи протягом року. Узагальнюючи ці дані, загальна кількість українців, які працюють у Польщі, перевищує 1,5 млн осіб.

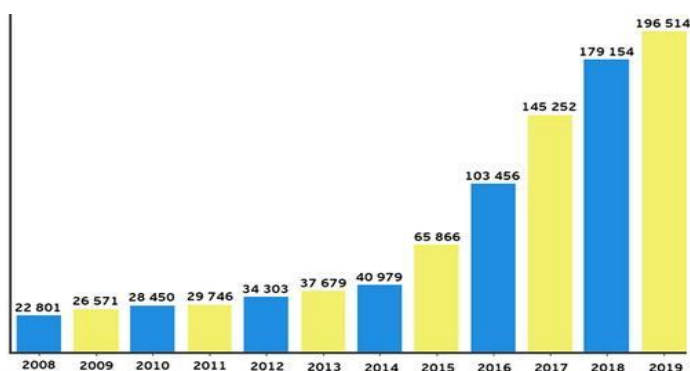

Рисунок 2.3 - Кількість громадян України з дозволом на проживання в Польщі

З початком широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року, призвело до серйозних наслідків для цивільного населення та інфраструктури країни. Серед них – загибель та травмування мирних мешканців, руйнування об'єктів критичної інфраструктури та масштабна міграція. Прогнози Ради ЄС свідчать, що чисельність населення України може зменшитися на 24–33% внаслідок міграції [56], яка визначається тривалістю конфлікту та нестабільністю інфраструктури.

Відзначається три основні види міграції населення. Понад 7,8 мільйонів українців виїхали за кордон, зокрема майже 4,7 мільйонів отримали тимчасовий захист[58]. Внутрішні переміщення в межах країни охопили близько 8 мільйонів осіб за даними Міжнародної організації з міграції (МОМ) [59]. Згідно інформації від Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН), на вересень 2022 року було зареєстровано переміщення до Російської Федерації близько 2,9 мільйонів осіб, включаючи приблизно 9400 українських дітей [60].

Наразі реальні наслідки війни вже відображаються в статистиці. З початку активної фази збройної агресії РФ, кількість населення України зменшилася на 6,7 мільйонів осіб. Це призвело до змін у статево-віковій структурі населення, зокрема, спостерігається скорочення частки молоді до 20 років та жінок продуктивного віку [57].

За результатами опитування проведеного Національним банком Польщі [61], серед мігрантів з України, що знаходяться у Польщі, жінки становлять більшість - майже 70% від загальної кількості респондентів. Жінки переважають серед біженців (приблизно 80%) та серед тих, хто виїхав до Польщі до початку війни (близько 54%). У порівнянні з травнем 2022 року, коли розпочалася війна в Україні, відсоток чоловіків серед біженців зростає з 10% до 19%.

Основною групою серед обох категорій мігрантів є особи віком від 27 до 44 років (рис. 2.4).

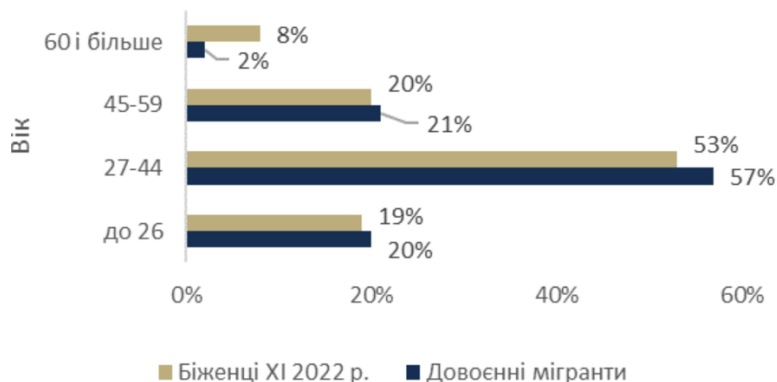

Рисунок 2.4 - Вікова структура довоєнних мігрантів та біженців з України в Польщі

Важлива відмінність між біженцями та тими, хто переїхав до початку війни, стосується людей старше 60 років, які складають більший відсоток серед біженців (8%). Однак при порівнянні кількості біженців у травні 2022 року та листопаді 2022 року видно, що відсоток осіб старше 60 років зменшився з майже 15%. Деякі з найстарших осіб, ймовірно, не змогли залишити Польщу.

2.2. Аналіз впливу міграції на ринок праці України та Польщі

Трудова міграція справила великий вплив на економіку обох країн. Для України грошові перекази працівників, які працюють у Польщі, є важливим джерелом доходу та підтримують внутрішнє споживання. З іншого боку, Польща отримує додаткову робочу силу, що сприяє розвитку її економіки та задоволенню потреб ринку праці.

Дані про обсяг грошових переказів трудових мігрантів до України у 2018 році свідчать про значний вплив руху робочої сили на економіку країни. За даними Світового банку (рис. 2.5), трудові мігранти переказали до України 14,39 млрд доларів. Це дозволило Україні увійти до дюжини країн з найбільшим обсягом грошових переказів від трудових мігрантів. Україна також стала лідером за обсягом грошових переказів в своєму регіоні - Європі та Центральній Азії [34].

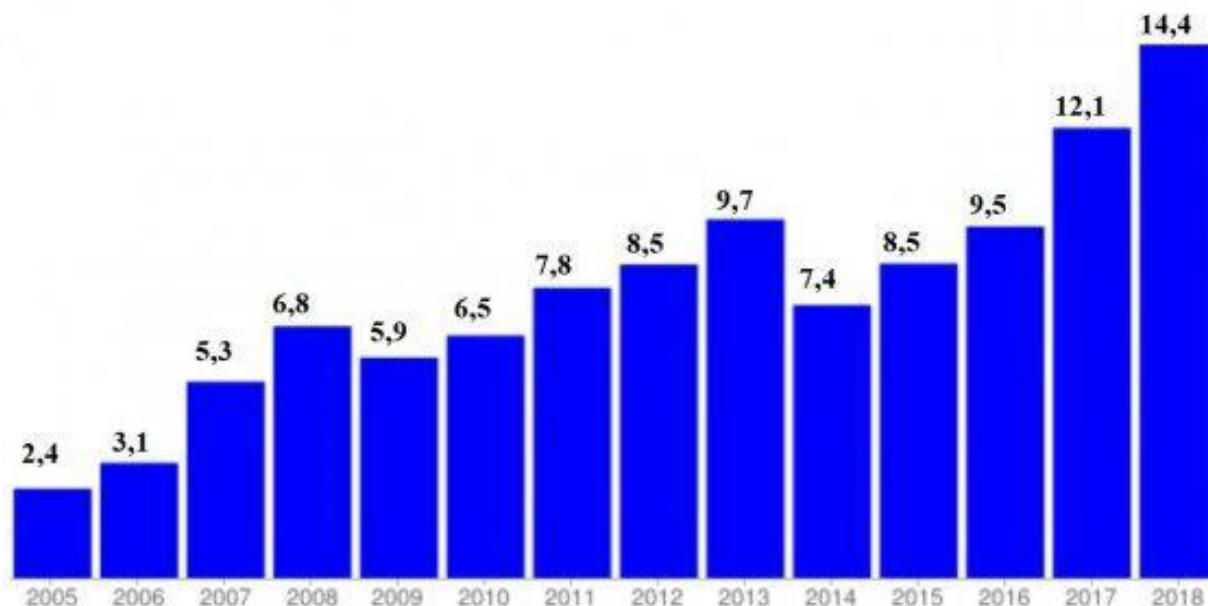

Рисунок 2.5. Динаміка переказів трудових мігрантів до України за даними Світового банку

Ці дані свідчать про значні економічні вигоди, які отримує Україна від трудової міграції. Грошові перекази трудових мігрантів сприяють збільшенню доходів населення, покращенню споживчої потужності, стимулюють внутрішній споживчий ринок та збільшують зовнішній попит на українські товари і послуги.

Однак, разом з економічними перевагами, рух робочої сили також ставлять перед Україною деякі соціальні виклики та проблеми. Наприклад, відтік робочої сили може призвести до дефіциту кваліфікованих працівників у деяких галузях економіки, а також може мати негативний вплив на демографічну ситуацію в країні. Крім того, сім'ї, які залишаються без чоловіків або дружини через міграцію, стикаються з соціальними та психологічними проблемами.

Аналіз обсягів та характеристик трудової міграції працівників між Україною та Польщею показує, що трудова міграція має важливе значення для економічної інтеграції та розвитку двох країн. Однак важливо забезпечити належний захист прав працівників та соціальне забезпечення, а також ефективні механізми контролю для забезпечення справедливих умов праці та соціальну справедливість.

Робочий рух між Україною та Польщею позитивно вплинув на економіку обох країн. Українці, які працюють в Польщі, надсилають гроші своїм українським родинам, що сприяє збільшенню рівня доходів та підтримує внутрішнє споживання. Водночас Польща отримує додаткову робочу силу, що сприяє розвитку її економіки та задоволенню потреб ринку.

Однак слід зазначити що цей процес також вносить свої виклики та проблеми. Серед них – нелегальна імміграція, експлуатація працівників, неналежне соціальне забезпечення та погана інтеграція українських працівників в польське суспільство. Щоб забезпечити справедливі умови праці та інтеграцію робочої сили, необхідно вживати заходів щодо контролю та захисту прав працівників.

Загалом, трудова міграція між Україною та Польщею має позитивний вплив на економічний та соціальний розвиток обох країн. Однак для забезпечення справедливих умов праці та соціальної справедливості важливо ефективно управляти трудовою міграцією шляхом створення належних правових механізмів та соціальних гарантій для працівників.

Мігранти з України також сприяють розвитку економіки України за рахунок своїх переказів. У 2022 році обсяг грошових переказів мігрантів з України склав 15,6 мільярда доларів США. Це становить близько 10% ВВП України.

У випадку Польщі міграція теж має переважно позитивний вплив на попит на працю. Це пов'язано з тим, що Польща є країною з економікою, що швидко зростає, і потребує додаткової робочої сили.

З 2014 року імміграція стає все більш важливим фактором, що збільшує потенціал для виробництва польської економіки. Так у 2018 році українці становили приблизно 5% пропозиції робочої сили в Польщі та сприяли зростанню ВВП у цей період 2014 -2018 в середньому приблизно на 0,5 в.п. на рік (рис. 2.6) [35]. Однак у 2019 році таке зростання спостерігалось сповільнюється.

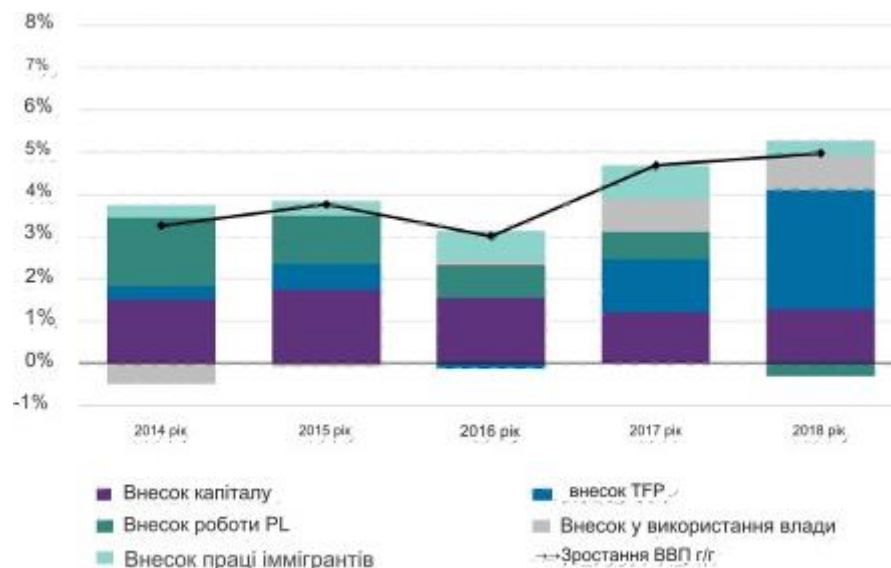

Рисунок 2.6. Внесок українських мігрантів у ринок робочої праці Польщі за 2014 - 2018рр

Грошові перекази іммігрантів за кордон наблизилися до загальної кількості вхідних переказів від поляків на еміграції. Стрімке зростання кількості іммігрантів, які працюють у Польщі, та їх відносно висока схильність до грошових переказів призвела до загальної кількості грошових переказів

Гроші іноземців, які проживають у Польщі, перевищили суму грошей у 2019 році ц від емігрантів з Польщі (рис. 2.7) і становив приблизно 16 млрд злотих щорічно, що становило приблизно 0,7% ВВП Польщі [36].

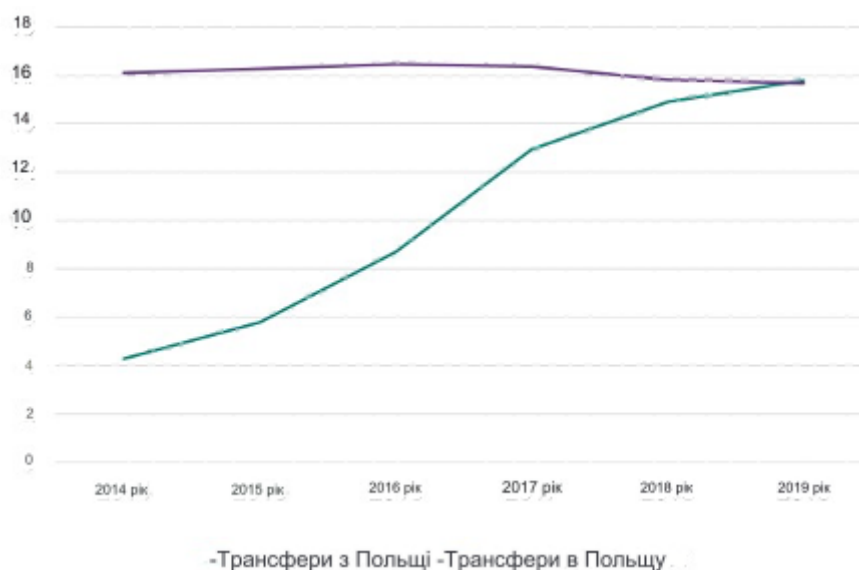

Рисунок 2.7. Динаміка переказів мігрантів

За даними Державного статистичного управління Польщі, в 2022 році в Польщі працювало близько 3 мільйонів мігрантів. Це становить близько 10% робочої сили країни.

Мігранти з України часто займають вакансії в секторах, де відчувається дефіцит робочої сили, таких як будівництво, сільське господарство та охорона здоров'я.

Середньостатистичний український мігрант - це чоловік у віці 25-34 років, із вищою або незакінченою вищою освітою, який прибув із невеликого містечка в центральній або західній частині України. Його місце проживання - столичні воєводства Мазовецьке, Малопольське або Нижньосілезьке, а його сфера зайнятості охоплює сільське господарство, промислові підприємства або будівельний сектор.

Щодо доходів, його зарплата майже на одному рівні із заробітною платою поляків на аналогічних посадах - від 650 до 800 доларів "чистими", а іноді і більше. Частина з його заробітку направляється на підтримку родини, але значна частина витрачається на місці проживання. Загалом це створює значний економічний вплив, за який бореться польський бізнес.

Початково тренд заохочення україномовного покупця розпочали банки, які спочатку рекламували свої послуги для українців в мережі, а потім вивели україномовних консультантів у свої філії. Пізніше до цього приєдналася сфера мобільного зв'язку, і зараз усі провідні польські оператори мобільного зв'язку пропонують спеціальні тарифи для дзвінків в Україну. Деякі з них, наприклад, Plus, використовують українських знаменитостей для реклами своїх послуг.

Цей тренд також охопив польські університети, які наймають україномовних працівників і відкривають інформаційні пункти в українських містах. На фоні загального скорочення кількості студентів у Польщі, саме іноземці, зокрема українці, допомагають вишам зберігати дотації Євросоюзу. В деяких випадках українці становлять понад половину студентського контингенту.

Останнім часом українізація поширилася й на галузь розваг. Мережа кінотеатрів Helios тепер показує фільми з українськими субтитрами, а сеанси "Месників" або "Фантастичних звірів" з українськими субтитрами збирають аншлаги. У польських містах з'являється все більше табличок інформації, які дублюються українською, а автомати з продажу квитків, поруч із прапорами інших країн, тепер також мають синьо-жовті кольори.

Отже міграція є складним феноменом, який може мати як позитивний, так і негативний вплив на динаміку попиту і пропозиції праці в країнах-джерелах та країнах-приймачах. Для того щоб мінімізувати негативні наслідки міграції і максимізувати її позитивні наслідки, країни-джерела та країни-приймачі повинні співпрацювати в розробці ефективної міграційної політики.

Широкомасштабний міграційний рух має значний вплив на українську економіку, приносячи і позитивні, і негативні наслідки. Наприклад, грошові перекази, що надходять від мігрантів, поліпшують матеріальний стан їхніх сімей та сприяють внутрішньому попиту. Цей стійкий приплив грошей грає важливу роль у згладжуванні економічних криз і стає одним із основних джерел валютних надходжень для країни.

З іншого боку, еміграція призводить до зменшення пропозиції робочої сили на внутрішньому ринку праці України, що, в свою чергу, може вплинути на потенційний ВВП. Якщо використання цієї робочої сили у країні призначення менше, ніж її потенціал, це також може викликати втрату кваліфікованих кадрів [37].

Отже, розробка ефективної політики, спрямованої на максимізацію позитивних аспектів трудової міграції та мінімізацію її негативних наслідків, стає вельми актуальною для України. Ця політика може фокусуватися на сферах зайнятості, соціальній та податковій політиці, а також на покращенні ділового середовища.

Розглядаючи позитивні аспекти руху робочої сили з України, можна зазначити зниження внутрішньої напруги, що проявляється у зниженні безробіття. За розрахунками спеціалістів Інституту демографії та соціальних

досліджень імені М. В. Птуха НАНУ, якби не трудова міграція населення, рівень безробіття в Україні був би вищим за реальний у 1,6 рази [38]. Також через міграційні процеси відбувається економія за рахунок зменшення допомоги по безробіттю. Ще одна перевага полягає в тому, що Україна отримує додатковий дохід від іноземних переказів, які надсилають іммігранти. Це сприяє виправленню монетарного дисбалансу країни. За останні п'ять років українські заробітчани стали основними учасниками економічного розвитку країни. За даними Світового банку, у 2017 році загальний світовий дохід від грошових переказів становив 550 мільярдів доларів США, а в 2018 році очікується, що цей показник сягне 700 мільярдів доларів. Україна посіла 10 місце за обсягом переказів, пов'язаних із трудовою діяльністю [39]. Однак ця ситуація також може вказувати на негативні аспекти міжнародної міграції.

Економічно продуктивне населення України виїжджає, особливо працівники з вищою освітою та молоді спеціалісти. Це призводить до обмеження внутрішнього потенціалу розвитку країни, уповільнення науково-технічного розвитку та зниження конкурентоспроможності на ринку праці. Крім того, це призводить до зменшення кількості потенційних платників податків, що впливає на надходження до бюджету країни.

Таблиця 2.1

Обсяги приватних грошових переказів з-за кордону в Україну у 2012-2017рр., млн. дол. США[39]

Показники	Рік					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
За каналами надходження переказів:						
1. Через коррахунки банків	3275	2832	2959	3252	3278	3293
2. Через міжнародні платіжні системи	2097	1825	2126	2804	3213	4084
3. Неформальними каналами	805	713	777	963	1035	1160

За джерелами формування переказів:						
1. Оплата праці	3024	2855	3373	4022	4619	5652
2. Приватні трансфери, у тому числі:	3153	2515	2489	2997	2907	2885
3. Грошові перекази робітників, які працюють за кордоном більше року	2140	1643	1560	1890	1749	1531
4. Інші приватні трансфери	1013	872	929	1107	1158	1354
Усього	6177	5370	5862	7019	7526	8537
Обсяги грошових переказів у % до ВВП	3,4	4,6	4,3	4,3	4,3	4,7

Міграція може мати негативні наслідки на українському ринку праці. Наприклад, це може посилити конкуренцію серед місцевих працівників і призвести до зниження заробітної плати. Проте успішна міграційна політика може пом'якшити ці негативні наслідки.

Серед негативних наслідків міграції на трудовий ринок України можна зазначити втрату висококваліфікованих кадрів, або «відтік мізків», є ще одним суттєвим негативним аспектом міграції з України, що має місце. Оскільки держава фінансує навчання цих спеціалістів, втрата їхнього потенціалу призводить до додаткових втрат для країни в цілому. За офіційними даними, за період з 2000 по 2017 рік з України виїхало понад 1500 людей з кандидатськими та докторськими ступенями. Негативний інвестиційний клімат у країні також призводить до втрати можливостей для накопичення капіталу, що в свою чергу могло б підвищити продуктивність праці та виробництва.

Динаміка виїзду науковців України[40]

Рік	Кількість науковців
2000	267
2001	180
2002	117
2003	136
2004	151
2005	162
2006	155
2007	92
Приріст 2007/2000, %	-65,5
2008	87
2009	75
2010	65
2011	53
2012	43
2013	52
2014	30
2015	31
2016	39
2017	53
Приріст 2017/2008, %	-39,1

Більшість робочих місць у реальному виробничому секторі оснащено трудомістким та застарілим обладнанням, а нове обладнання, технологія чи результати НТП не впроваджувалися (або майже ніколи).

На таких робочих місцях продуктивність праці низька, а рівень заробітної плати не підвищується. Тому зарплати невисокі. Інша частина робочої сили (близько 30%, за оцінками МОП) змушена працювати в тіньовій економіці [41].

Причиною цього є низька економічна свобода підприємницької діяльності (за Індексом легкості ведення бізнесу в 2016 році Україна посідала 83 місце з 189 країн)[42]. Надмірне податкове навантаження та корумпованість влади не

сприяють виходу з тіні значної кількості підприємців (роботодавців). Зайняті в тіньовому секторі отримують відносно високі зарплати, але не сплачують податки до бюджету. Так, держава втрачає значну частину доходів бюджету. Крім того, велику роль відіграє нецільове та неефективне використання бюджетних коштів.

На сучасному етапі збільшення внутрішніх переміщень та еміграційних потоків з України обумовлене рядом факторів. Економічні труднощі, загострення військового конфлікту та загроза фізичного знищення – це основні причини, що стимулюють активне населення до пошуку можливостей для трудової міграції.

Дані Державної служби статистики України свідчать, що рівень міграції українців мав свої особливості. До 2008 року він залишався досить низьким, проте у 2010 та 2015 роках спостерігалось підвищення цього показника [43]. Ці періоди співпадали з глобальною економічною кризою, яка також відобразилася на економіці України та житті її громадян.

Ці внутрішні та зовнішні фактори відображаються у підвищенні кількості виїжджаючих українців порівняно з кількістю осіб, що прибувають до країни. Раніше, до 2004 року, виїзд українців перевищував прибуття осіб до України.

Така ситуація свідчить про складні економічні та соціальні виклики, які ставлять перед українським суспільством необхідність прийняття рішень для поліпшення економічної ситуації та забезпечення стабільності країни.

Важливо визнати, що міграційна поведінка частіше практикується молоддю, ніж загальна міграційна група. Статистичні дані свідчать про те, що більшість українців, які мігрують у віці від 15 до 34 років. Зокрема, у 2016 році першими з усіх вікових груп прибули та вибули люди у віці 15-19 років (109 028 прибули та 104 966 вибули). умови кількості прибулих та вибулих для всіх міграційних потоків (внутрішньообласних, міжобласних та загальнодержавних). Крім того, у 2017 році відсоток іммігрантів зменшився більш ніж на 50% у кожній категорії. Що стосується вікового розподілу, то лідером за кількістю прибулих і вибулих вже стала молодь від 20 до 24 років (42 294 прибули та 40 307 вибули) [44].

Однак кількість іммігрантів продовжує залишатися великою, і в цьому контексті не можна нехтувати дослідженням причин, які спонукають людей переїжджати на інше місце проживання чи роботу. За результатами всеукраїнського опитування «Молодь України – 2017», найголовнішими причинами, які спонукають до переїзду, молоді українці називають передусім бажання покращити умови життя, бажання мати постійну роботу, стабільний дохід, а також бажання дати дітям освіту/краще життя (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Причини, що спонукають українців до зміни місця проживання за результатами дослідження “Молодь України - 2017”

Причина	Частка відповідей респондентів
Бажання покращити умови життя	69%
Бажання мати постійну роботу, стабільний дохід	42%
Бажання дати дітям освіту/краще життя	18%
Військові дії, загроза для життя від військових дій	14%
Бажання розвивати власний бізнес	13%
Сімейні та особисті обставини	8%
Інше	7%

Аналізуючи вплив міграції в порівнянні з Польщею, можна зазначити що концепція міграції праці стала важливим чинником для економічного розвитку країни, особливо в секторах, де відчувається дефіцит робочої сили. Польща стала прикладом країни, яка активно привертає мігрантів, зокрема з України, для задоволення потреб ринку праці.

Мігранти з України відіграли значну роль у забезпеченні робочою силою будівельного сектору. Їхні навички, досвід та працездатність допомогли компаніям заповнити вакансії, які інакше могли б залишитися невиконаними

через дефіцит кваліфікованих працівників. Це в свою чергу сприяло збільшенню обсягів виробництва в будівельній галузі Польщі.

Зростання обсягів виробництва у будівельному секторі має прямий вплив на економіку країни. Це створює додаткові робочі місця, збільшує валовий внутрішній продукт (ВВП) та сприяє загальному економічному зростанню. При цьому важливо враховувати також соціальні та культурні аспекти міграції праці, щоб забезпечити адекватні умови життя та інтеграції мігрантів у приймаючій країні.

Масовий прихід кваліфікованих працівників з України може бути каталізатором розвитку економіки Польщі. Багато українських мігрантів мають високий рівень освіти та професійну підготовку, що дає їм можливість активно внести свій внесок у розвиток країни. Наприклад, дослідження Німецької консалтингової групи в Україні у 2019 році показує що 37% мігрантів з України мали вищу освіту. Цей кваліфікований кадр може стати цінним ресурсом для розвитку галузей, які потребують спеціалістів в областях ІТ, науки та технологій в Польщі.

Міграція праці відіграє важливу роль у трудових ринках України та Польщі, впливаючи на економіку обох країн. Позитивні аспекти включають приплив кваліфікованих працівників, збільшення обсягів виробництва в галузях з дефіцитом робочої сили та зростання грошових переказів, що сприяє збільшенню доходів українських сімей і підтримує споживчий попит в Польщі.

Зростання сум грошових переказів від мігрантів з України може стати стимулом для економічного розвитку. Часті перекази коштів від українських мігрантів своїм родинам в Україні сприяють збільшенню доходів українських сімей. Це, в свою чергу, може призвести до підвищення споживчого попиту та збільшення оборотів у економіці Польщі.

Зокрема, Credit Agricole визначила, що приплив мігрантів з України став основним фактором, що прискорив темпи зростання роздрібних продажів в Польщі в березні. Цей явище компенсувало негативний вплив інфляції та погіршення споживчих настроїв на витрати домогосподарств.

Відзначено значущий ріст продажів у сегментах «одяг і взуття» (зростання на 41,9% порівняно з аналогічним періодом минулого року, у порівнянні з 2,6% у лютому) і «меблі, електроніка та побутова техніка» (збільшення на 2,8%, в порівнянні з -4,4% у лютому) [45].

Однак збільшення конкуренції на ринку праці може призвести до зниження заробітних плат для менш кваліфікованих працівників в Польщі. Українські мігранти часто готові працювати за меншу оплату порівняно з місцевими працівниками. Великий приплив мігрантів може збільшити конкуренцію на ринку праці, особливо для низькокваліфікованих працівників. Це може призвести до зниження заробітних плат у цих секторах через більший попит на робочу силу, яка готова працювати за меншу оплату. [49].

Такі динаміки особливо помітні у галузях, де вже є дефіцит робочої сили, наприклад, у будівництві. Українські мігранти, хоча й приносять значний внесок у розвиток цих галузей, можуть вплинути на рівень оплати праці через свою більша доступність для роботодавців.

З початком війни в Україні, обсяги та характеристики мігрантів значно змінилися. Аналіз динаміки кількості мігрантів з України в Польщі та мотивів їхнього приїзду [61] виявляється складним завданням у зв'язку з великою різноманітністю професійної діяльності українських громадян, які залишилися в Польщі. Ті, хто перебували в Польщі до 24 лютого 2022 року, головним чином були трудовими мігрантами з вже існуючим досвідом працевлаштування в країні (рис. 2.8). Приблизно 94% з них займалися працею в Польщі, з яких 83% мали постійну найману роботу, 3% власний бізнес, а інші вказали на різні види менш стійких контрактів (наприклад, 5% сезонна робота, 2% інші).

Рисунок 2.8 - Ситуація на ринку праці

Ті, хто прибув до Польщі після 24 лютого 2022 року через війну, спочатку не мали роботи як головної мети. Однак вони також проявили високий рівень професійної активності в Польщі, де близько 65% з них займаються працею, 24% - шукають відповідну роботу (безробітні), і лише 11% є професійно неактивними. Це порівнюється з жінками з польським громадянством у працездатному віці (15-64 роки), серед яких близько 65% працюють, 2% шукають роботу, а 33% неактивні.

Життя та економічне становище мігрантів з України в Польщі зазнали значних змін. Порівняння їхньої ситуації в травні 2022 року з результатами опитування, проведеного в листопаді 2022 року [61], свідчить про швидку адаптацію біженців до польського ринку праці. Вже у травні близько 28% біженців знайшли роботу, а понад 50% висловили бажання знайти її в Польщі (рис. 2.9). З листопада 2022 року 65% біженців вдалося знайти роботу, 12% шукають роботу на повний робочий день (порівняно з 30% у травні), і відсоток

тих, хто шукає роботу на неповний робочий день, склав 12%. Частка економічно неактивних зменшилася з 22% у травні до 11% у листопаді.

Рисунок 2.9 - Професійна активність біженців у травні та листопаді 2022 року.

Отже, міграція має дублюючі ефекти, які потребують уважного аналізу та управління. Політики, спрямовані на інтеграцію мігрантів у робочі та соціальні структури країни-приймача, а також заходи для підтримки місцевих працівників у вигляді навчання, підвищення кваліфікації та стимулювання занять в галузях з високим попитом на робочу силу можуть збалансувати ці виклики та вигоди, що вносить міграція праці.

Для мінімізації негативних наслідків міграції для країн-джерел і країн-приймачів, необхідно розробити ефективну міграційну політику. Ця політика повинна включати такі заходи:

Забезпечення захисту прав мігрантів, включаючи право на працю, освіту та соціальне забезпечення.

Створення можливостей для інтеграції мігрантів в суспільство країни-приймачів.

Підтримка розвитку економіки країни-джерела, щоб зменшити причини міграції.

Сприяння процесам повернення та реінтеграції українських працівників-мігрантів на батьківщині передбачає ряд заходів:

Забезпечення допомоги реемігрантам в пошуку роботи від регіональних центрів зайнятості.

Розробка механізму надання реемігрантам допомоги по безробіттю під час пошуку роботи, прив'язаної до прожиткового мінімуму на певний термін, наприклад, до 6 місяців.

Створення заохочувальних заходів для залучення українців назад у місця реалізації крупних інвестиційних проектів, що вимагають додаткової робочої сили.

Пропозиція реемігрантам програм навчання та перепідготовки враховуючи структуру місцевого ринку праці та невиправдані потреби у робочій силі, а також бізнес-курсів для тих, хто хоче розпочати свій бізнес.

Спрощення процедур визнання свідоцтв і дипломів, отриманих за кордоном, та розробка механізму визнання кваліфікації, отриманої під час практичної роботи за кордоном.

Впровадження системи державного дешевого кредитування для реемігрантів, які планують відкрити власний бізнес. Це передбачало б фінансування бізнес-проектів на рахунок власних коштів реемігранта у розмірі 30-50% від їхньої вартості, а також перевірку бізнес-планів на життєздатність та перспективність.

Запровадження державних гарантій на валютні депозити заробітчан та розгляд можливості введення серед них спеціальних державних облігацій.

Розгляд можливості зменшення мита на імпорт інструментів та устаткування для мігрантів, які планують розпочати власний бізнес в Україні, а також встановлення податкових пільг для повертаючихся мігрантів, які інвестують закордонні зароблені кошти в власний бізнес.

Ініціювання переговорів з урядами країн-реципієнтів для розробки та впровадження спільних з Україною програм добровільного повернення мігрантів та їхньої реінтеграції на батьківщині.

Розробка додаткових навчальних програм для учнів та студентів, які повертаються з батьками на батьківщину, спрямованих на полегшення їхнього продовження навчання в Україні.

2.3. Оцінка соціальних, економічних наслідків міграції та демографічних змін, пов'язаних з нею

Виїзд на роботу за кордон українців має ряд позитивних і негативних наслідків для країни. Перш за все, він дійсно може значно зменшити рівень безробіття, оскільки частина населення знаходить заробіток за кордоном. Це також може сприяти збільшенню міграційних відправлень, які створюють додатковий дохід для родин та зменшують тиск на українську економіку.

Проте, виїзд на роботу за кордон також має свої негативні аспекти. Наприклад, він може спричиняти втрату висококваліфікованих працівників, які емігрують у пошуках кращих можливостей. Це може призвести до дефіциту кадрів у певних секторах економіки, таких як технічні, медичні або наукові галузі. Такий відтік кваліфікованих працівників може вплинути на економічний розвиток та інноваційний потенціал країни [50].

Крім того, від'їзд на роботу за кордон може призвести до втрати кваліфікації внаслідок тривалого виконання низькокваліфікованих робіт. Це особливо стосується молоді та працівників з вищою освітою, які можуть втратити зв'язок з актуальними технологіями або стати менш конкурентоспроможними на ринку праці України.

Також варто зазначити, що повернення мігрантів у країну походження не завжди компенсує втрати. Зазвичай повертаються особи старшого віку, які можуть мати обмежені можливості для працевлаштування або реінтеграції в

українське суспільство. Це може призвести до економічної неактивності цієї частини населення та подальшого економічного виклику для країни.

Таким чином, виїзд на роботу за кордоном має складні наслідки для української економіки, які варто ретельно розглянути та врахувати при розробці стратегій працевлаштування та розвитку країни.

Міграція з України, зокрема трудова, має складний вплив на країну. Частину тимчасової трудової міграції перетворюють на постійну, що призводить до значних втрат. Це спричиняє економічні, соціальні та сімейні проблеми.

Збільшення кількості жінок серед трудових мігрантів та їхня орієнтація на тривале перебування за кордоном призводить до кризи у сім'ях. Це створює проблеми у вихованні дітей, особливо у регіонах, які масово зазнають відтоку населення. Недостатня увага до дітей, які залишаються в Україні під опікою рідних чи спеціальних установ, може призвести до проблем з їхнім психологічним та емоційним розвитком.

Постійний відтік молоді, чий батьки перебувають за кордоном, може стати складною проблемою для майбутнього України. Це може спричинити зниження кадрового потенціалу, втрату талановитої молоді, яка має потенціал для розвитку країни.

Крім того, міграція може призвести до прискорення процесу старіння населення через відтік працездатного шару населення. Це може стати проблемою для соціального захисту та пенсійної системи.

Міграційний процес, власне, має подвійний вплив на суспільство. З одного боку, він створює можливості для розвитку та підвищення рівня доходів та стандартів життя для окремих сімей через грошові перекази мігрантів. Ці перекази є важливим джерелом фінансової підтримки для родин у відправних країнах. З іншого боку, вони можуть впливати на економіку, спричиняючи інфляцію та збільшення цін на житло та споживчі товари, що може стати не вигідним для мешканців, особливо тих, хто перебуває у найменш захищених соціальних групах.

Проте, існує проблема відсутності належного соціального захисту для трудових мігрантів, які працюють неофіційно за кордоном. Це не лише негативно впливає на їх власний стан, а й створює додаткове навантаження на соціальну систему їхньої батьківщини через виплати соціальних допомог, які вони отримують при поверненні, хоча не сплачували відповідних соціальних внесків.

Однією з проблем є також недостатнє використання міграційного капіталу у виробничих секторах економіки. Грошові перекази мігрантів часто спрямовані на особисте споживання, що не сприяє інвестуванню цих коштів у розвиток виробництва чи підтримку розвитку економіки в цілому.

Однак, ефективне вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та застосування системи заходів. Це включає належний соціальний захист для мігрантів, стимулювання ефективного використання міграційного капіталу у виробництві та підтримку для розвитку сімейних зв'язків для тих, хто перебуває за кордоном, щоб максимально зменшити негативні наслідки міграції для українського суспільства.

Міграція надає людям можливість впливати одне на одного культурно, сприяючи обміну цінностями та уявленнями. Для українських мігрантів, працюючих за кордоном, це досвід розширюється, вони освоюють нові навички, удосконалюють мови, знайомляться з різноманітними культурними аспектами. Водночас, це може вплинути на їхню ідентичність і спричинити розмивання традиційних цінностей та поглядів.

Тривогу в Україні викликає брак належного регулювання інтеграції іноземних мігрантів, а також відсутність програм інтеграції. Це може привести до маргіналізації і соціального відокремлення іммігрантських груп, а також загострення міжетнічних відносин та ксенофобії. Недосягнення гармонійної інтеграції може породжувати соціальні проблеми та конфлікти, що негативно позначаються на українському суспільстві.

Відсутність належних наукових ресурсів, низький рівень досліджень, які робляться в цій сфері, їх фрагментарність і несистематичність і недостатня увага

влади до проблеми міграції обмежують розвиток необхідної інформації та знань. Це ускладнює прийняття науково обґрунтованих політичних рішень та не дає можливості широкому загалу отримати об'єктивну картину міграційних процесів.

Розв'язання цих проблем потребує звернення уваги влади на регулювання процесів міграції, розвиток програм інтеграції для мігрантів та створення наукових центрів або інститутів для дослідження міграційних процесів і розробки наукових політик. Тільки комплексний підхід до цих питань дозволить країні оптимізувати та ефективно використовувати міграційний потенціал, забезпечивши стабільність та розвиток суспільства.

Рух робочої сили між Україною та Польщею також має соціальні наслідки та стикається з деякими проблемами. У таблиці 4.3 перераховані основні недоліки руху робочої сили, а також негативні наслідки, спричинені тими ж факторами.

Таблиця 4.3

Наслідки та недоліки руху робочої сили

<i>Назва</i>	<i>Результат</i>
Розрив у сімейних зв'язках	Негативний вплив на стан морального та психологічного благополуччя родини
Експлуатація та недостойні умови праці	Порушує права працівників і може впливати на їхнє фізичне та психологічне здоров'я
Міграційна дезінтеграція	Може негативно вплинути на соціально-економічний розвиток

	України та викликати нерівномірний розподіл ресурсів та можливостей
Відсутність соціального захисту	Може ускладнити соціально-економічне становище мігрантів та призвести до соціальної вразливості
Культурні виклики	Це може викликати напруження та конфлікти в місцях призначення

Узагальнюючи наслідки та недоліки можна зазначити що одним з наслідків міграції працівників може бути розрив в сімейних зв'язках, оскільки працівники залишають своїх родин на тривалий період часу, що негативно впливають на морально-психологічному благополуччі сім'ї.

Деякі мігранти можуть зіткнутися з експлуатацією та поганими умовами праці, включаючи низьку зарплату, довгий робочий день, відсутність соціального захисту та гарантій роботи. Це порушує права працівників і може вплинути на фізичне та психічне здоров'я працівників.

Відтік кваліфікованих працівників з України може спричинити міграційну дезінтеграцію, коли країна втрачає цінні ресурси у вигляді висококваліфікованих кадрів. Це може негативно вплинути на соціально-економічний розвиток України та викликати нерівномірний розподіл ресурсів та можливостей.

Деякі мігранти можуть стикатися з відсутністю соціального захисту, такого як медичне страхування, пенсії та інші види соціального забезпечення. Це може ускладнити їхнє соціально-економічне становище та призвести до соціальної вразливості.

Робоча міграція також може створювати культурні виклики, оскільки мігранти приносять з собою свою мову, звичаї та традиції. Це може викликати напруження та конфлікти в місцях призначення.

Ці соціальні наслідки та проблеми вимагають уваги та ефективного управління з боку урядів обох країн для забезпечення соціального захисту мігрантів, регулювання ринку праці та підтримки родин, які залишилися у країні походження [52].

Висновки до розділу 2

Трудова міграція між Україною та Польщею є значимим феноменом, який має великий вплив на обидві країни. Значна кількість українців раніше виїжджала працювати в Польщу через різницю у заробітній платі та ширші можливості працевлаштування.

З початком війни в Україні, різке зростання кількості осіб, які висловлюють намір залишитися в Польщі на тривалий термін, і фактичне подовження середньої тривалості перебування мігрантів вказують на те, що українські громадяни стають все більш важливим елементом польського ринку праці та суспільства в цілому.

Наявність довоєнних мігрантів з України виявляється ключовим чинником, який полегшує підприємцям працевлаштування біженців. Вони вже знайомі із специфікою роботи, стикалися з труднощами управління міжнаціональними робочими групами та знають методи вирішення таких проблем.

Україна в свою чергу втрачає частину своєї кваліфікованої робочої сили через масштабну еміграцію в Польщу. Це може призвести до нестачі фахівців у деяких галузях економіки та вплинути на інноваційність в країні. До війни це частково компенсувалось пересиланням коштів українцями до країни, що сприяло підтримці економіки через валютні перекази.

У той час як Польща отримує значний приплив робочої сили з України, що допомагає заповнити вакансії в різних секторах її економіки, це може призвести

до конкуренції на ринку праці, зниження заробітних плат для польських працівників та певного напруження у суспільстві. Однак українські працівники приносять в Польщу нові ідеї, культурний різноманіття та допомагають у розвитку економіки країни через свої внески.

Таким чином, міграція робочої сили між Україною та Польщею має як позитивний, так і негативний вплив на обидві країни. Вона створює можливості для українців знайти роботу та покращити свої умови життя, однак може призвести до певних викликів із забезпеченням робочою силою та конкуренцією на ринку праці в Польщі та нестачі ресурсів в Україні.

Розділ 3. ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА Польщі

3.1. Вплив міграції на конкурентоспроможність України та Польщі

Рух робочої сили між Україною та Польщею є важливим для обох країн через різницю в економічному становищі. Україна, яка вважається постсоціалістичною країною, переживає складну серію економічних трансформацій після розпаду Радянського Союзу. Навпаки, Польща є членом Європейського Союзу, який має більш стабільну економіку та вищий рівень життя.

Для тих, хто переїжджає жити до Польщі, є багато переваг. По-перше, це можливість заробити більше, ніж у рідній країні. Вони часто переказують зароблені гроші своїм родинам, що підтримує економіку та можливості споживання в Україні. Це може значно підвищити якість життя сімей, що в свою чергу сприяє економічному зростанню та соціальному розвитку.

Грошові перекази від трудових мігрантів сприяють зменшенню рівня бідності, надаючи родинам можливість фінансувати поточні потреби, оплату навчання дітей, витрати на медичні послуги, будівництво чи купівлю житла, а також розпочати власний бізнесу.

Згідно із даними Національного банку України, у 2016 році обсяги приватних грошових переказів склали 5,5 мільярда доларів, що становило 5,8% валового внутрішнього продукту. З цієї суми 20% надійшли неофіційними каналами. За період трьох кварталів 2017 року обсяг переказів склав 5,2 мільярда доларів, що значно перевищує обсяги прямих іноземних інвестицій [47].

Рух робочої сили, особливо міграція праці, відіграє ключову роль у розвитку людського капіталу та підвищенні кваліфікації працівників. Мігранти, які працюють у Польщі, отримують доступ до новітніх технологій, системи освіти та культури, передового досвіду та спеціалізованих знань країни.

Це може значно покращити їхні навички та кваліфікацію, сприяє розвитку людського капіталу та розширенню знань та навичок, що у подальшому можна використовувати в Україні. Перенесення цих знань та навичок може сприяти підвищенню продуктивності праці в Україні та розвитку інноваційних галузей.

Такий обмін знаннями і фінансовими ресурсами між країнами сприяє розвитку соціальної інфраструктури в Україні, сприяючи покращенню умов життя громадян. Однак важливо також забезпечити, щоб ці переваги не спричиняли значного відтоку кваліфікованих кадрів, який може негативно вплинути на розвиток внутрішніх секторів економіки та інноваційність в країні.

У цілому, рух робочої сили відкриває можливості для обміну знаннями та ресурсами між країнами, що сприяє як економічному зростанню, так і соціальному розвитку. Однак важливо зберігати баланс і розвивати стратегії, які максимізують переваги цього процесу для кожної з країн. Важливим позитивним аспектом зовнішньої трудової міграції є те, що значна частина зароблених коштів українців повертається чи переказується в Україну.

Розглядаючи позитивні аспекти міграції працівників для Польщі можна зазначити те що цей процес сприяє заповненню вакансій та дефіциту робочої сили у різних галузях економіки, таких як будівництво, сільське господарство та охорона здоров'я. Це сприяє підтримці економічного зростання, оскільки робоча сила є ключовим чинником виробництва та продуктивності. За умови, що мігранти є активними учасниками ринку праці, вони можуть забезпечити додаткові ресурси та підвищити конкурентоспроможність країни в галузях, де є дефіцит робочої сили.

До того ж, мігранти, які працюють у Польщі, сплачують податки та внески в соціальні фонди, що сприяє збору фінансових ресурсів для країни. Ці кошти можуть бути використані для фінансування різних соціальних програм, таких як освіта, медицина та пенсійне забезпечення, що сприяє підвищенню якості життя громадян Польщі.

Однак ця міграція працівників має і свої недоліки. Це може призвести до виїзду кваліфікованої робочої сили з України, що негативно вплине на внутрішній розвиток і еволюцію країни. Втрата кваліфікованих кадрів, зазначена у дослідженні Міжнародної організації праці, може призвести до серйозного зниження продуктивності праці в Україні [48]. Це може ускладнити розвиток важливих галузей, таких як освіта, наука, медицина та інновації, що потребують висококваліфікованих спеціалістів.

Також важливо врахувати, що рух робочої сили може призвести до зростання нерівності в Україні. Розрив у заробітних платах між мігрантами та тими, хто залишається в країні, може створити соціальні напруги та відчуття нерівності.

Окрім цього існує проблема економічної залежності від відправлених коштів з-за кордону, оскільки це може створити нестабільність у внутрішній економіці при різких змінах в обсягах отримуваних трансфертів. Загалом, рух робочої сили між Україною та Польщею має як позитивний, так і викликовий вплив на обидві країни. Важливо зберігати баланс між можливостями, які це надає, та вирішенням проблем, які можуть виникнути через цей процес.

Уникнення викликів міграції можливе через розробку політики, яка сприяє інтеграції повернених мігрантів та стимулює розвиток внутрішніх ресурсів. Інвестування в освіту, створення стимулів для збереження кваліфікованих працівників в країні, а також розвиток програм, спрямованих на соціальну адаптацію повернених мігрантів, може сприяти зменшенню негативного впливу міграції на Україну.

Усі ці аспекти свідчать про те, що рух робочої сили до Польщі може бути корисним для економіки та суспільства, але важливо також уважно враховувати виклики, які можуть виникнути внаслідок такої міграції, такі як нестача робочої сили у вихідних країнах мігрантів або ризики соціальної інтеграції мігрантів у новому оточенні.

3.2. Можливості співпраці між Україною та Польщею в галузі міграції

Міграція між Україною та Польщею виявляє значний вплив на економіку та суспільство обох країн. Це явище може бути джерелом як позитивних можливостей, так і викликів, але спільна міграційна політика може сприяти зменшенню негативних наслідків та сприяти співпраці між країнами.

Розглядаючи політику та заходи, спрямовані на регулювання вільного пересування працівників між Україною та Польщею, можна виділити декілька ключових аспектів. Укладення міжнародних угод визначає рамки співпраці та встановлює стандарти праці та соціального захисту. При цьому важливо розглядати візовий режим та міграційні політики, що можуть передбачати спеціальні візові режими та обмеження на кількість працівників.

Зміни в міграційному законодавстві та створення спеціалізованих органів управління є ключовими для покращення управління міграцією та мінімізації негативних наслідків. В Україні спостерігається певний прогрес у цьому напрямі, однак є проблеми, які потребують уваги та вирішення.

По-перше, швидкість ухвалення рішень у цій сфері може призвести до неспроєктованих і неефективних норм, які ускладнюватимуть їхню реалізацію. Отримання консенсусу через обговорення з громадськістю, науковцями та зацікавленими сторонами є критично важливим для створення збалансованих і ефективних положень.

По-друге, створення Державної міграційної служби, хоча важливе, має недоліки у виконанні функцій трудової міграції. Відсутність централізованого управління цим напрямком може призвести до розподіленості обов'язків між різними установами та затримки у прийнятті стратегічних рішень.

Потрібно забезпечити, щоб Державна міграційна служба мала достатні повноваження та ресурси для ефективного керування трудовою міграцією, включаючи захист прав мігрантів та підтримку їхньої інтеграції в українське суспільство.

Окрім цього, необхідною є систематизація та розширення наукових досліджень у сфері міграції для підготовки наукових основ для прийняття рішень. Це допоможе забезпечити належну інформованість уряду та громадськості та сприятиме прийняттю науково обґрунтованих рішень у сфері міграції.

Серед заходів, спрямованих на регулювання руху робочої сили можна також виділити регулювання працевлаштування, яке включає в себе вимоги до роботодавців отримувати дозволи на працевлаштування та контроль за дотриманням трудового законодавства. При цьому держави також намагаються забезпечити соціальний захист для іноземних працівників, включаючи доступ до медичного обслуговування та освіти.

Також важливим аспектом є співпраця в сфері визнання професійних кваліфікацій та освіти, що сприяє конкурентоспроможності мігрантів на ринку праці. Також важлива інформаційна підтримка та консультування, яка надає майбутнім працівникам необхідну інформацію про робочі вакансії, трудові права та процедури міграції.

Захист прав мігрантів - це один із ключових аспектів міграційної політики. Забезпечення прав на працю, освіту, охорону здоров'я та соціальне забезпечення для мігрантів важливе для їхньої інтеграції та розвитку у країні-приймачі. Це може сприяти створенню стабільності та сприятливого середовища для роботи та життя мігрантів, що в свою чергу може позитивно позначитися на економіці та суспільстві.

Інтеграція мігрантів в суспільство є ще однією ключовою складовою успішної міграційної політики. Створення програм та можливостей для освіти, культурної адаптації та робочої інтеграції сприяє побудові більш рівних та гармонійних відносин між мігрантами та місцевим населенням. Це допомагає знижувати соціальні напруги та сприяє формуванню дружнього міжкультурного середовища.

Підтримка розвитку економіки в країні-джерелі міграції - це ключовий аспект стратегії зменшення економічних причин для міграції. Інвестиції у

розвиток галузей, створення нових робочих місць та сприяння підприємництву можуть зменшити економічні тиски, що стимулюють міграцію.

Спільна міграційна політика, яка орієнтована на захист прав мігрантів, їхню інтеграцію та підтримку економічного розвитку в країні-джерелі, може стати важливим інструментом для забезпечення стабільності та розвитку обох країн. Це вимагає спільних зусиль, стратегій та співпраці між урядами, громадськістю та міжнародними організаціями для досягнення спільних цілей.

Взаємодія України та Польщі у сфері міграції вимагає балансування позитивних можливостей та врахування потенційних викликів, що можуть виникнути.

Співпраця в галузі освіти та професійної підготовки є важливою для забезпечення мігрантам з України доступу до якісних навчальних програм. Це допоможе підвищити їхню кваліфікацію та шанси на працевлаштування в Польщі. Особливу увагу слід приділити підготовці до ринку праці Польщі, адаптації до місцевих вимог та навичкам, що відповідають потребам ринку.

Співпраця в галузі соціального забезпечення є також важливою для мігрантів з України в Польщі. Забезпечення доступу до соціальних послуг, таких як пенсії, медичне обслуговування та підтримка по безробіттю, допомагає їм адаптуватися до нових умов та підтримує їх та їхні сім'ї.

Проте існує ризик збільшення конкуренції на ринку праці в Польщі через велику кількість мігрантів. Це може призвести до зниження заробітних плат для місцевих працівників, особливо у галузях, де вже є дефіцит робочої сили. Також зростання числа мігрантів може породити соціальні проблеми, включаючи злочинність, бідність та маргіналізацію, якщо не буде належної інтеграції та підтримки.

Для мінімізації негативних аспектів співпраці між Україною та Польщею у галузі міграції, важливо впровадити ефективну міграційну політику. Ця політика повинна сприяти інтеграції мігрантів у суспільство країни-приймача, збалансовувати ринок праці та надавати необхідну підтримку для їхнього успішного впровадження в новому середовищі.

Розвиток економіки в Україні також важливий, оскільки це може зменшити економічні тиски, що стимулюють міграцію. Інвестування у внутрішні галузі, створення робочих місць та сприяння підприємництву може скоротити економічну причину масової міграції.

Спільні заходи України та Польщі в галузі освіти, ринку праці та економіки можуть сприяти позитивному впливу міграції на обидві країни, забезпечуючи ефективність та стабільність в цьому процесі.

Україна працює над реалізацією плану щодо спільного візового простору з ЄС. Це передбачає спрощення візового режиму для українців, що сприятиме зростанню міжнародного туризму, обміну освітою та культурними зв'язками.

Україна висловила бажання розвивати співпрацю з ЄС в сфері економіки та торгівлі шляхом створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Це сприятиме збільшенню обсягів торгівлі між Україною та країнами ЄС та відкриттю нових ринків для українських товарів та послуг.

ЄС фінансово підтримує Україну у здійсненні реформ, розширенню інфраструктури та покращенню життєвих умов. Це включає надання кредитів, грантів та інвестиційних програм.

Україна зміцнює свою інституційну спроможність та зосереджується на впровадженні необхідних реформ, що є важливим кроком до європейської інтеграції. Це включає боротьбу з корупцією, політичну та правову реформи, вдосконалення державного управління та забезпечення прав людини.

Україна бере участь у різноманітних програмах ЄС, таких як Горизонт ЄС, Еразмус+ та Програма підтримки Східного партнерства та інші. Це сприятиме зміцненню науково-технічної співпраці, освіти та молодіжних обмінів між Україною та країнами ЄС.

Перспективи європейської інтеграції для України є важливим фактором у розвитку країни та покращання її економічної, соціальної та політичної ситуації. Україна продовжує впроваджувати необхідні реформи та співпрацює з ЄС, щоб наблизити країну до європейських стандартів та цінностей.

Міграційна політика Польщі та України включає ряд заходів і положень, спрямованих на регулювання міграційних процесів та захист прав мігрантів.

Польща має закони та нормативні акти, що регулюють міграційні процеси, включаючи процедуру видачі віз та дозволів на проживання та працевлаштування іноземців. Польща встановлює квоти на кількість дозволів на працевлаштування для іноземних працівників у різних секторах економіки [53]. Це дає змогу контролювати обсяги міграції та збалансувати ринок праці. Польща запровадила візовий режим для в'їзду іноземців. Це можуть бути стандартні візові процедури або спрощені правила для певних категорій працівників, таких як сезонні робітники або висококваліфіковані спеціалісти.

Так, з метою збільшення контролю над міграцією працівників з України, Польща вводить нові правила сезонного працевлаштування іноземців, починаючи з 1 січня. Ці правила обов'язково стосуються інформування працедавцями відповідних органів про всі зміни у працевлаштуванні громадян України та інших країн. Поруч із дозволами на тривалий термін вводяться дозволи на сезонні роботи, а також спеціальний реєстр іноземців для кращого контролю за потоком трудової міграції [54].

Ці заходи, включаючи вартість реєстрації заяв про працевлаштування, спрямовані на поліпшення контролю над трудовою міграцією до Польщі та одночасно на фінансовий внесок в державний бюджет.

Польща здійснює заходи щодо соціальної та культурної інтеграції мігрантів, зокрема надає підтримку у навчанні мови, отриманні освіти та доступі до соціальних послуг.

В Україні діють закони та нормативні акти, які регулюють міграційні процеси, включаючи процедуру в'їзду, проживання та працевлаштування іноземців. Також запроваджено спрощену систему в'їзду для громадян країн ЄС та деяких інших країн, що спрощує процедуру в'їзду та перебування на території України.

Україна розробляє заходи щодо залучення іноземних інвесторів та підтримки створення нових робочих місць, що сприяє економічному розвитку

країни та створенню нових можливостей для працевлаштування. Україна гарантує захист прав мігрантів, зокрема права на працю, соціальне забезпечення та медичну допомогу. Країна також сприяє соціальній та культурній інтеграції мігрантів.

Україна активно реалізує комплекс державних ініціатив для успішної інтеграції мігрантів у національне суспільство. Однією з ключових програм є "Програма Соціально-економічної інтеграції мігрантів", яка націлена на надання широкого спектру соціальної підтримки та створення умов для активної участі мігрантів у різних сферах життя.

Паралельно діє "Проект "Доступність освіти для всіх", що зосереджений на забезпеченні мігрантських дітей можливістю отримання якісної освіти. Це охоплює мовні курси та підтримку у процесі адаптації до нового освітнього середовища [55].

До того ж, важливим елементом інтеграції є "Програма Професійної Адаптації та Підтримки Зайнятості Мігрантів", спрямована на надання допомоги мігрантам у знаходженні роботи та адаптації до ринку праці.

Ці ініціативи спрямовані на створення позитивного середовища для мігрантів, сприяють їх соціальній та економічній інтеграції, а також сприяють формуванню єдиної та різноманітної спільноти в Україні.

У свою чергу Польща реалізує ряд державних програм та ініціатив, спрямованих на інтеграцію та підтримку мігрантів, враховуючи їхні потреби та допомагаючи їм успішно адаптуватися в польському суспільстві. Ці програми, які забезпечують інформаційну, юридичну, психологічну та культурну підтримку, спрямовані на полегшення процесу пошуку роботи та інтеграції мігрантів в новому оточенні.

Однією з ключових ініціатив є надання іноземним працівникам доступу до різноманітних ресурсів, включаючи інформацію про вакансії та можливості професійного розвитку. Польща пропонує безкоштовні мовні курси з польської для полегшення комунікації та взаємодії мігрантів з місцевим населенням.

Додатково, існують консультації та підтримка в оформленні документів, таких як візи та дозволи на роботу та проживання.

Програми психологічної допомоги для мігрантів розроблені для тих, хто може стикатися з психологічними труднощами у зв'язку з культурним шоком та іншими факторами. Додатково, Польща організовує культурні заходи та фестивалі, що сприяють інтеграції мігрантів у місцеве суспільство.

Медична допомога надається мігрантам в рамках системи охорони здоров'я Польщі, а існуючі програми професійної підготовки та навчання створені для надання необхідних навичок для успішної інтеграції на ринок праці.

Ці ініціативи орієнтовані на створення позитивного середовища для мігрантів, сприяючи їхній соціальній та економічній інтеграції, а також сприяючи формуванню різноманітної та єдиної спільноти в Польщі.

Висновки до розділу 3

Україна та Польща активно розробляють та реалізують стратегічні ініціативи, спрямовані на регулювання та сприяння міграційним процесам з урахуванням економічних, освітніх та соціокультурних аспектів.

У контексті економічного розвитку, обидві країни визнають важливість внутрішнього інвестування та підтримки підприємництва для зменшення економічних тисків, які призводять до міграції. Такі заходи сприяють створенню нових робочих місць та розвитку внутрішніх галузей економіки.

Щодо європейської інтеграції, Україна активно працює над створенням глибокої зони вільної торгівлі з ЄС, що сприятиме збільшенню торгівлі та відкриттю нових ринків для українських товарів та послуг. Цей крок спрямований на підвищення обсягів співпраці між Україною та ЄС.

У контексті імміграційної політики, обидві країни впроваджують заходи для регулювання міграційних процесів. Польща встановлює квоти на працевлаштування та вводить нові правила сезонного працевлаштування іноземців для збільшення контролю над трудовою міграцією. Україна з свого

боку розробляє заходи для залучення іноземних інвесторів та гарантує захист прав мігрантів.

На соціальному рівні обидві країни активно реалізують ініціативи для підтримки мігрантів, включаючи програми психологічної допомоги, культурні заходи та доступ до медичної допомоги. Ці ініціативи спрямовані на полегшення інтеграції мігрантів та створення позитивного середовища для їхнього соціального та економічного розвитку.

У своїх спільних заходах в галузі освіти, ринку праці та економіки Україна активно взаємодіє з ЄС в рамках різних програм та ініціатив, що сприяє науково-технічній співпраці, освіті та молодіжним обмінам.

Загальною тенденцією є визнання важливості міграції в контексті соціального та економічного розвитку, а також формування позитивного взаємодії між Україною та Польщею. Спільні заходи в галузі регулювання міграційних процесів та підтримки мігрантів свідчать про готовність обох країн працювати разом для досягнення спільних цілей.

ВИСНОВКИ

Переміщення робочої сили між Україною та Польщею у контексті європейської економічної інтеграції представляє значущий феномен для обох країн та Європейського Союзу в цілому. Цей процес сприяє нарощуванню співпраці та взаєморозумінню між державами, що має важливе значення для забезпечення стабільності та взаємодії всередині Європи.

У рамках ЄС принцип вільного пересування праці виступає як фундаментальний елемент реалізації європейських цінностей та співпраці. Цей принцип забезпечує громадянам можливість шукати працю та працювати в будь-якій країні-члені ЄС без обмежень, що розкриває перед працівниками широкі можливості кар'єрного росту, збільшення доходів та обміну знань.

Однак наряду з позитивними аспектами, рух робочої сили породжує виклики. Один із них полягає у соціальних та сімейних розривах, які можуть виникати внаслідок віддаленості працівників від своїх родин та близьких. Крім того, працівники можуть стикатися із проблемами експлуатації та несприятливими умовами праці, а також із відсутністю соціального захисту в новій країні.

З огляду на ці виклики, Європейський Союз та його країни-члени активно розробляють політики для регулювання руху робочої сили та захисту прав працівників. Специфічні заходи включають міграційну політику, програми інтеграції для мігрантів та підтримку їхнього соціального захисту.

Існуючі дослідження свідчать про значний потенціал для подальшого розвитку руху робочої сили між Україною та Польщею. Продовження європейської інтеграції для України може відкрити нові перспективи для працівників та сприяти економічному зростанню країни. Проте, для забезпечення ефективного та стабільного руху робочої сили необхідно постійно удосконалювати політичні та організаційні заходи.

Отже, рух робочої сили між Україною та Польщею в контексті європейської економічної інтеграції представляє собою значущий вплив на обидві країни. Вільний рух праці в межах Європейського Союзу сприяє пошуку

роботи та тісній співпраці між Україною та Польщею, але необхідно враховувати і можливі труднощі, зокрема нерівномірність впливу на ринку праці в різних секторах економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Geist B. Sociologicky slovník. — 1992.— 580 p.
2. Демографический энциклопедический словарь / Под ред. Д. И. Валентей.— М.: Советская энциклопедия, 1985.
3. Хомра А. У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования. — К.: Наукова думка, 1979. — 148 с.
4. PRB Glossary [Электронный ресурс]. URL: <https://www.prb.org/resources/glossary/>
5. Вашай Ю. В., Дорошенко О. О. (2022). Застосування сучасних цифрових технологій та штучного інтелекту в міжнародних міграційних процесах. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування, 2 (98), 35–42.
6. IOM Policy Brief Ukraine [Електронний ресурс]. URL: <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/policy-brief-ukr-1.pdf>
7. Мінка Т.П. Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів: навч. посібник. Дніпро – 2012. — СТ: 4.
8. Зовнішні трудові міграції населення / За ред. Е. М. Лібанової, О. В. Позняка. — К.: РВПС України НАН України, 2002. — С. 57.
9. Блинова О.Є. Соціально-психологічні засади адаптації вимушених мігрантів. Актуальні проблеми психології. 2016. Том IX: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип. 9. С. 58–66.
10. GeoHub [Електронний ресурс]. URL: <https://geohub.org.ua/node/4132>
11. Aries, E. A., & King, D. M. (2019). Migration and the economy: positive and negative effects. *Journal of Economic Literature*, 57(4), 1846-1897.
12. Bedoya, M. L., & Glenn, E. M. (2017). Migration and cross-border trade. *Journal of International Economics*, 107(2), 239-253.
13. Chernega, O. B., & Yakovenko, Y. V. (дата невідома). EU migration policy: trends in migration flows and mechanisms for improvement.

14. Migration and migrant population statistics – Statistics Explained (2020) Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migrant_population:_21.8_million_non-EU-27_citizens_living_in_the_EU-27_on_1_January_2019
15. Conti, N., Di Mauro, D., & Memoli, V. (2019). Citizens, immigration and the EU as a shield. *European Union Politics*, 20(3), 492–510. <https://doi.org/10.1177/1465116519834648>
16. Van Wolleghem, P.G. (2019). Where is the EU's Migrant Integration Policy Heading? *International Review of Public Policy*, 1(2), 218–237. <https://doi.org/10.4000/irpp.396>
17. Estevens, J. (2018). Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comparative Migration Studies*, 6(1), 1–21. <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0093-3>
18. Statista (2020, May 18). Number of illegal entries at borders of the European Union 2009–2019. URL: <https://www.statista.com/statistics/454775/number-of-illegal-entries-between-bcps-to-the-eu/>
19. Eastern Mediterranean Route [Электронный ресурс]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>
20. Western Routes [Электронный ресурс]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/western-routes/>
21. Western African Route [Электронный ресурс]. URL: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/western-african-route/#:~:text=The%20Western%20African%20Route%20connects,the%20Canary%20Islands%20in%20Spain.>
22. Central Mediterranean Route [Электронный ресурс]. URL: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/central-mediterranean-route/>

23. Database – Eurostat (2020) Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
24. Frontex / European Union Agency (2020) Frontex. URL: <https://frontex.europa.eu/>
25. EU migration policy (2020, December 14) European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/migratory-pressures/#>
26. United Nations High Commissioner for Refugees (2020) UNHCR – The UN Refugee Agency. UNHCR, The UN Refugee Agency. URL: <https://www.unhcr.org/>
27. Migration and Mobility Patterns of the Ukrainian Population [Електронний ресурс]. URL: <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>
28. Ukraine Migration Profile (2016) [Електронний ресурс]. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf
29. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
30. Specialist publications - German Economic Team (GET) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.german-economic-team.com/en/specialist-publications/?projektland%5B%5D=65&erscheinungsjahr%5B%5D=84&publikationstyp%5B%5D=80>
31. Останні тренди трудової міграції: Польща – лідер в ЄС [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3150437-ostanni-trendi-trudovoi-migracii-polsa-lider-v-es.html>
32. Міграція та сучасні реалії: досвід Польщі [Електронний ресурс]. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/06/18/7097408/>
33. Poland's Diplomacy [Електронний ресурс]. URL: <https://www.gov.pl/web/dyplomacja>
34. Чи справді з України ідуть на заробітки більше, ніж з інших країн: порівнюємо грошові перекази [Електронний ресурс]. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/deystvitelno-li-iz-ukrainy->

uezzhayut-na-zarabotki-bolshe-chem-iz-drugih-stran-sravnivaem-denezhnye-perevody-1267900.html

35. Strzelecki, P., Wyszynski, R., & Growiec, J. (2020). The contribution of immigration from Ukraine to economic growth in Poland. NBP Working Papers. URL: http://www.nbp.pl/pub-likacje/materialy_i_studia/322_en.pdf

36. NBP, „Statystyka bilansu płatniczego”, 2020, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/statystyka/bilans_platniczy.html.

37. The Impact of Labor Migration on the Ukrainian Economy [Електронний ресурс]. URL: <https://voxukraine.org/vpliv-trudovoyi-migratsiyi-na-ukrayinsku-ekonomiku>

38. Міграційний профіль України 2015 [Електронний ресурс]. URL: http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2015.pdf

39. World Population Policies Database [Електронний ресурс]. URL: http://esa.un.org/PopPolicy/about_database.aspx.

40. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіц. вісн. України. – 2016. № 75. – Т. 1. – Ст. 21–25.

41. Міграція: українська перспектива [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/22/634363/>

42. Doing Business 2016 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf>

43. Демографічний щорічник «Населення України за 2016 рік». – К., 2017. – 120 с. – Режим доступу : <http://database.ukrcensus.gov.ua>.

44. Молодь України 2017 / І. Волосевич, С. Герасимчук, Т. Костюченко. – К. : ІП «ГФК ЮКРЕЙН», 2017. – С. 88.

45. The Inflow of Refugees from Ukraine Supports Retail Sales [Електронний ресурс]. URL: <https://www.credit->

agricole.pl/przedsiębiorstwa/serwis-ekonomiczny/macropulse/2022/the-inflow-of-refugees-from-ukraine-supports-retail-sales

46. Irregular Border Crossing on the West African Route (2016, March 2) Open Migration. URL: <https://openmigration.org/en/infographic/irregular-border-crossing-on-the-west-african-route/>

47. MacGregor, M. (2019, June 11) Spain's Canary Islands – Still a Magnet for Migrants. Info

48. Піонтківська Ірина, Економічна правда Трудова міграція українців: позитив теж є [Електронний ресурс] <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/02/28/634533/>

49. Ukrainian Labour Migration in the Context of European Integration [Електронний ресурс]. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_244735.pdf

50. Українська трудова міграція до Польщі: молодша, ніж інші [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2842744-ukrainska-trudova-migracia-do-polsi-molodsae.html>

51. Соціально-економічні та етнокультурні наслідки міграції для України [Електронний ресурс]. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/socialno-ekonomichni-ta-etnokulturni-naslidki-migracii-dlya-ukraini>

52. Державна служба зайнятості України. (2021). Щорічний звіт про трудову міграцію 2020 року. Київ: Державна служба зайнятості України.

53. Governance of Migrant Integration in Poland [Електронний ресурс]. URL: https://migrant-integration.ec.europa.eu/country-governance/governance-migrant-integration-poland_en

54. Інтерфакс Україна [Електронний ресурс]. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/464066.html>

55. Інститут модернізації змісту освіти [Електронний ресурс]. URL: <https://imzo.gov.ua/2017/08/22/proekt-dostupnist-dlya-vsih/>

56. Прямий канал (2022). Гірше за голодомор: через вторгнення РФ Україна втратить до 33% населення. <https://prm.ua/hirshe-za-holodomor-cherez-vtorhnennia-rf-ukraina-vtratyt-do-33-vidsotkiv-naselenniadoslidzhennia-nobrainerdta/>

57. University of St Andrews. (2022). The War and the Future of Ukraine's Population [Електронний ресурс]. URL: <http://migrantlife.wp.st-andrews.ac.uk/files/2022/03/The-War-and-the-Future-of-Ukraines-Population.pdf>

58. UNHCR (Верховний комісар ООН у справах біженців). (2023). Ukraine [Електронний ресурс]. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

59. Міжнародна організація з міграції (МОМ). (2023). Звіт про внутрішнє переміщення в Україні: опитування загального населення (раунд 8: 17-23 лютого) [Електронний ресурс]. URL: <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannyazagalnogo-naselennya-raund-8-17-23?close=true>

60. UNHCR (Верховний комісар ООН у справах біженців). (2023). Ukraine [Електронний ресурс]. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

61. Національний банк Польщі. Життя та економічне становище мігрантів з України в Польщі– вплив пандемії та війни на характер міграції в Польщі [Електронний ресурс] URL: https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/04/Raport_Imigranci_UA.pdf